

รายงาน

ของ

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

ด้านการศึกษา

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

เรื่อง “การจัดการศึกษาวิถีพุทธ

เพื่อการปฏิรูปการศึกษา

ให้สร้างคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตาม

ความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว

ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

★★★

14/14/สปช.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

ด่วนที่สุด

ที่ (สปท) ๑๖๗๑/๒๕๖๐

(สำเนา)

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

ถนนอุทวงใน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา เรื่อง “การจัดการศึกษาวิถีพุทธ เพื่อการปฏิรูปการศึกษาให้สร้างคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

กราบเรียน ประธานสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการดังกล่าวข้างต้น จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๙/๒๕๕๘ วันอังคารที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ได้มีมติตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา นั้น ซึ่งกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑. นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร	ประธานกรรมการ
๒. พลเอก พหล สง่าเนตร	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พลเอก พอพล มณีรินทร์	รองประธานกรรมการ คนที่สอง และผู้ช่วยโฆษกกรรมการ
๔. พลอากาศเอก วัชร มณีฉาย	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. ศาสตราจารย์ธรรมศักดิ์ พงศ์พิชญามาตย์	รองประธานกรรมการ คนที่สี่
๖. นางสาวปิยะธิดา ประดิษฐบาตุกา	โฆษกกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการกรรมการ
๗. นางกอบกุล อากาศ ฌ อยุธยา	กรรมการ
๘. พลเรือเอก ไกรวุธ วัฒนธรรม	กรรมการ
๙. พลอากาศเอก คราฑิพย์ กุญชร ฌ อยุธยา	กรรมการ
๑๐. พลเรือเอก จีระพัฒน์ ปานสกุล	กรรมการ
๑๑. นายชูชัย ศุภวงศ์	กรรมการ
๑๒. นายประยูร เขียววัฒนา	กรรมการ
๑๓. พลอากาศเอก เผล็จ วงษ์ปิ่นแก้ว	กรรมการ
๑๔. พลเอก วรวิทย์ พรรณสมัย	กรรมการ
๑๕. พลเอก วุฒินันท์ สีลายุทธ	กรรมการ
๑๖. นายสมเดช นิลพันธุ์	กรรมการ
๑๗. พลเรือเอก สุรินทร์ เรืองอารมณ์	กรรมการ
๑๘. นายอุทัย เลาหวิเชียร	กรรมการ
๑๙. นายวินัย ดะห์ลัน	เลขานุการกรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษา รายงานเรื่อง “การจัดการศึกษาวิถีพุทธเพื่อการปฏิรูปการศึกษาให้สร้างคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ” ตามแผนการปฏิรูปของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาเสร็จแล้ว

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศพิจารณา และหากสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเห็นชอบ ขอให้โปรดส่งรายงานไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) วิวัฒน์ ศัลยกำธร

(นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร)

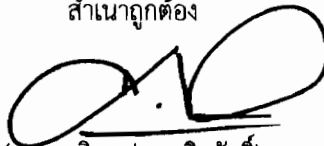
ประธานกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา

สำนักกรรมการ ๓

โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๕๖๗

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๕๖๗

สำเนาถูกต้อง

(นายสาริต ประเสริฐศักดิ์)

ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๓

พิสุทธิ/ร่าง
พิสุทธิ/พิมพ์
สวีณา/ตรวจ

สารบัญ

รายงานของ คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา
เรื่อง “การจัดการศึกษาวิถีพุทธ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา
ให้สร้างคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน
และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

	หน้า
๑. แผนการปฏิรูป	๗
๑.๑ การจัดการศึกษาวิถีพุทธในครอบครัวและชุมชน: ห้องเรียนพ่อแม่ (บ้าน)	๗
๑.๒ การจัดการศึกษาวิถีพุทธผ่านวิถีวัฒนธรรม: วันพระบันดาลใจ (วัด)	๑๑
๑.๓ การจัดการศึกษาวิถีพุทธในระบบโรงเรียน: โรงเรียนวิถีพุทธ (โรงเรียน)	๑๕
๑.๔ การจัดตั้งเครือข่ายพัฒนาการศึกษาวิถีพุทธ: “เครือข่าย บวร วิถีพุทธ”	๒๑
๒. วิธีการปฏิรูป	๒๓
๓. กำหนดเวลาการขับเคลื่อนการปฏิรูป	๓๒
๔. แหล่งที่มาของงบประมาณ	๓๒
๕. หน่วยงานที่รับผิดชอบ	๓๓
๖. ข้อเสนอแนะ	๓๓
๗. ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (ถ้ามี)	๓๔
๘. ตารางสรุปแผนการจัดการศึกษาวิถีพุทธ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา	๓๕
๙. ภาคผนวก ก. กฎหมาย/แผนพัฒนาประเทศ/ข้อบัญญัติ ที่เกี่ยวข้องต่อการ การจัดการศึกษาวิถีพุทธ	๔๗
๑๐. ภาคผนวก ข. เอกสารประวัติศาสตร์ที่รัฐบาลยกเลิกวันหยุดในวันพระ (วันธรรมสวนะ) แล้วเปลี่ยนเป็นหยุดเสาร์อาทิตย์	๔๙
๑๑. ภาคผนวก ค. มติมหาเถรสมาคมให้ฟื้นวิถีวันพระ เนื่องในมหาอำมมาภิสมัย “พุทธชยันตี”	๕๑
๑๒. ภาคผนวก ง. การศึกษาวิเคราะห์วิถีวันโกนวันพระ ตามหลัก SWOT Analysis	๕๓
๑๓. ภาคผนวก จ. มติมหาเถรสมาคมให้ส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ	๕๗
๑๔. ภาคผนวก ฉ. รายงานคณะที่ปรึกษาและคณะทำงานการศึกษาวิถีพุทธ	๕๙
๑๕. บรรณานุกรม	๖๑

รายงานของ
คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา
เรื่อง “การจัดการศึกษาวิถีพุทธ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา
ให้สร้างคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน
และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

การศึกษา ที่เปรียบด้วย **สุนัขหางด้วน** ของทั้งโลกนั้น คือ ให้เรียนกันแต่วิชาหนังสือ กับ วิชาซีพี
ไม่เรียนธรรมะ หรือ ศาสนา ที่สอนให้รู้ว่าเป็นมนุษย์กันให้ถูกต้อง ได้อย่างไร กันเสียเลย.
ขอให้รีบ ส้มตา และแก้ไขกันเสียก่อน แต่ที่โลกจะเกิดมัจฉลัญญ์

- พุทธทาสภิกขุ -

ภาพที่ ๑ วาทีธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ ปราชญ์ทางด้านพุทธศาสนาและการศึกษา^๑

พระพุทธศาสนากับการศึกษาของไทย สู่ “ศาสตร์พระราช” ตามหลัก บวร

พระพุทธศาสนาได้มีบทบาทเป็นศาสนาหลักของราชอาณาจักรไทย ต่อเนื่องมาโดยตลอดตั้งแต่ต้น
เริ่มประวัติศาสตร์ชาติไทย โดยพระและวัดได้ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้อบรมให้การศึกษาแก่กุลบุตรกุลธิดา
ให้กับคนไทยทุกระดับมาช้านาน การศึกษาและพระพุทธศาสนาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการพัฒนา
พลเมืองและสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติอย่างที่ยั่งยืนออกเสียไม่ได้ พระมหากษัตริย์ของไทยได้ทรง
เป็นพุทธมามกะมาตลอดทุกพระองค์มีเคยเว้น ต่างก็ให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา มิใช่แค่เพียงที่พึ่งของ
จิตใจในทางศาสนา แต่เป็นที่พึ่งอันสำคัญในการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศด้วย^๒ แม้ในยุคที่ประเทศ
เข้าสู่ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ ได้มีการจัดตั้ง “กระทรวงธรรมการ” ขึ้น
เพื่อรับผิดชอบดูแลด้านการศึกษา เหตุผลในการตั้งกระทรวงธรรมการของในหลวงรัชกาลที่ ๕ นั้น อ้างถึง
โดยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ว่า “คือต้องการให้ศาสนาเอาใจต่อการศึกษาหรือมองการศึกษา กับศาสนา
เป็นเรื่องเดียวกัน มุ่งหวังว่าศาสนาจะช่วยให้การศึกษาได้พัฒนาสร้างสรรค์พัฒนามนุษย์ที่ดีมีคุณภาพ เป็นคน
ดีของสังคม มีวิถีชีวิตที่ดีงามได้แท้จริง จึงตั้งเป็นกระทรวงธรรมการขึ้น ให้ธรรมเป็นหลักใหญ่...”^๓

จวบจนในสมัยปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ก็ได้วางรากฐานการ
พัฒนาประเทศโดยทรงคำนึงถึงบทบาทของพระและวัดเป็นสำคัญ จึงได้พระราชทานแนวพระราชดำริ
“บวร”^๔ ขึ้นเพื่อใช้เป็นหลักในการทำงานของผู้สนองงาน บ หมายถึง บ้าน และชุมชน ว หมายถึงวัด และ
ศาสนา ร หมายถึง ราชการและโรงเรียน “..บ้าน คือ ชาวบ้าน วัด คือ พระสงฆ์ และหน่วยราชการรวมทั้ง
โรงเรียน ต้องดำเนินงานประสานกันอย่างกลมกลืนกัน และเอื้อประโยชน์ให้กับทุกฝ่าย โดยมีพระเป็น
ศูนย์กลางในการประสานระหว่าง ข้าราชการกับประชาชน..”^๕ ดังจะเห็นได้จากการทรงงานและโครงการ
ต่างๆ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะมีพระและวัดเข้ามามีบทบาทสำคัญมาโดยตลอด อาทิ โครงการเกษตร
ทฤษฎีใหม่ ที่วัดมงคลชัยพัฒนา^๖ โครงการพัฒนาชุมชนเมือง ตามหลัก บวร ที่วัดพระราม ๙ กาญจนา
ภิเษก^๗ การพัฒนาชุมชนเมือง ๑๑ แห่งตามแนวทาง สร้างสุข สมดุล ยั่งยืน ตามแนวทางพระราชดำริ “บวร”

ของสำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์^๕ ดังนั้น แนวพระราชดำริ บวร จึงเป็น “ศาสตร์พระราชา” ที่สำคัญในการวางรากฐานโครงสร้างการพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืน

บ - ว - ร แยกส่วนเมื่อไร มีแต่เสื่อม ไร้พลัง เป็นภาระ ก่อวิกฤติ

แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการศึกษาในยุคหลังของรัฐบาลที่มาจากนักการเมือง มักจะละเลย ไม่ให้ความสำคัญต่อบทบาทของวัดและพระสงฆ์ ต่อการศึกษาและการพัฒนาประเทศ เท่าที่ควร ตลอดจนมีนโยบายและคำสั่งจากภาครัฐ ที่ส่งผลกระทบทำลายพื้นฐานทางภูมิสังคมของไทยตามโครงสร้างบวรให้เกิดการแบ่งแยกส่วน ชุมชนอ่อนแอลง ครอบครัวล่มสลาย สังคมแตกแยกความสามัคคี บังเจกบุคคล เสื่อมทรามทางศีลธรรม มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น จึงทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน เด็กและเยาวชนเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนอันไม่พึงประสงค์มากมาย ก่อเกิดเป็นปัญหาและวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจสังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมนานับการ โรงเรียนกลายเป็นสิ่งแปลกแยกจากชุมชนและวัฒนธรรมดั้งเดิม มุ่งเน้นแต่ผลิตสัตว์เศรษฐกิจที่เห็นแก่ตัว ละทิ้งท้องถิ่น ไม่ใส่ใจต่อประโยชน์ส่วนรวม บ้าน อันหมายถึงครอบครัว และชุมชนมุ่งแต่แข่งขันแก่งแย่งกันในทางเศรษฐกิจ จนละเลยการอบรมเลี้ยงดูลูกหลาน ครอบครัวไม่อบอุ่น และในชุมชนก็แตกแยกสามัคคีกัน วัดกว่า ๓๐,๐๐๐ แห่ง พระกว่า ๓๐๐,๐๐๐ รูป ถูกปล่อยให้แยกส่วน จนไร้พลังในการให้การศึกษาทางศีลธรรมแก่ประชาชน กลายเป็นภาระที่ต้องดูแล จึงประจักษ์ได้ว่า เมื่อไรที่โครงสร้างพื้นฐานของสังคมไทย บ-ว-ร ถูกแบ่งแยกส่วน ต่างฝ่ายต่างเสื่อม ไร้พลังขับเคลื่อนที่สร้างสรรค์ ก่อเกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย^๖ **ทำอย่างไร จึงจะทำให้ บวร กลับมาประสานเชื่อมโยง จนก่อเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนจากรากฐานได้?**

การศึกษาวิถีพุทธ: สร้างประโยชน์สุข สมดุล ยั่งยืน ตามศาสตร์พระราชา “บวร”

การศึกษาวิถีพุทธ คือ การศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนซึ่งหมายถึงคนทุกกลุ่มทุกวัย ได้เกิด**วิถีการเรียนรู้**และพัฒนาตนเองอย่างเป็นองค์รวมรอบด้าน ทั้งทางพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา (ตามหลัก**ไตรสิกขา** ศีล-สมาธิ-ปัญญา) สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์^๗ **ตามรอยแห่งพุทธะ** คือ ชีวิตประเสริฐที่มีความตื่นรู้อย่างเบิกบาน ผ่านกระบวนการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอริยาสัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

มาตรา ๕๔ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษา ดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อย ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการ ให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย

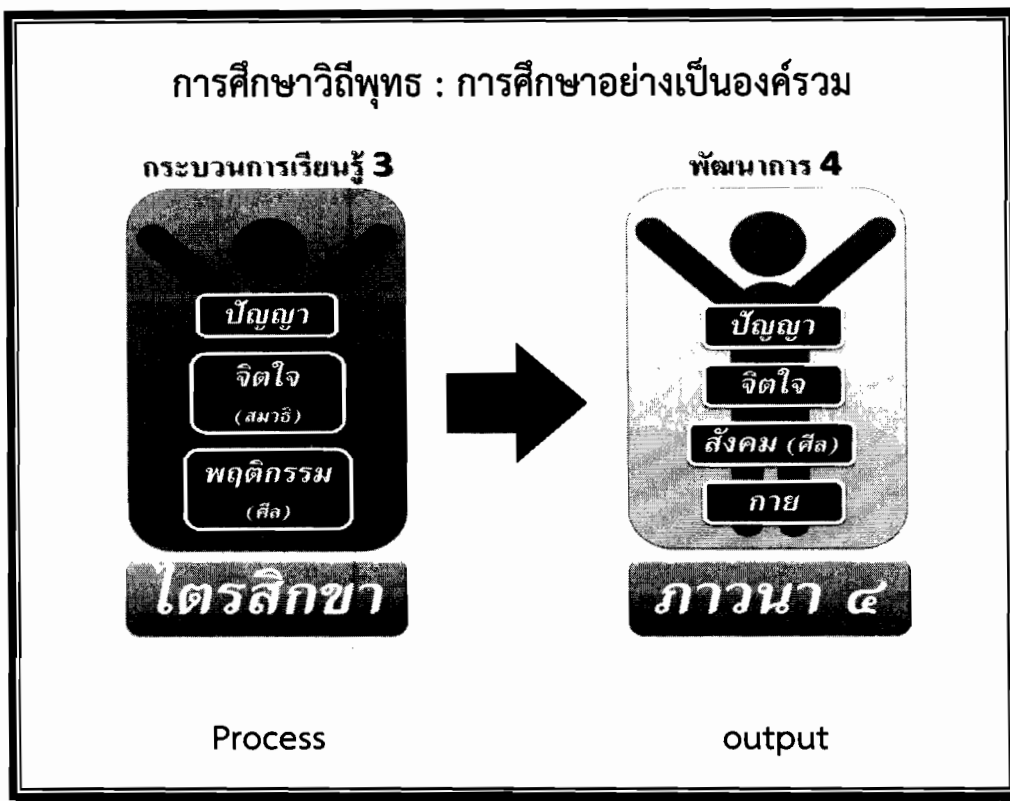
การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

...

มาตรา ๖๗ รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น

ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือ มาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลาย พระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการ หรือกลไกดังกล่าวด้วย

ภาพที่ ๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๔ แสดงถึงแนวทางการจัดการศึกษาอย่างเป็นองค์รวม และกำหนดให้รัฐสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน และ มาตรา ๖๗ แสดงถึงความสำคัญของการที่รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา โดยการสร้างความมีส่วนร่วม กับพุทธศาสนิกชน

ภาพที่ ๓ แสดงการศึกษาอย่างเป็นองค์รวม ตามหลักไตรสิกขา -ภาวนา ๔ (กระบวนการเรียนรู้ ๓ ด้าน ก่อให้เกิดพัฒนาการ ๔ ด้าน)

การศึกษาวิถีพุทธจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อเกิดการประสานร่วมมือกันของทุกฝ่าย ตามแนวพระราชดำริ บวร ผู้บริหารและครูในโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองที่บ้าน และคนในชุมชนพระภิกษุ สามเณรที่วัด ต่างต้องร่วมมือกันจัดการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน และนอกโรงเรียนผ่านวิถีชีวิต และ วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ^{๑๐} เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมรอบด้านตามหลักไตรสิกขา หรือ สิกขา๓^{๑๑} (๓-folds of Holistic Education) ทั้งทางด้านพฤติกรรม-จิตใจ-ปัญญา (ศีล-สมาธิ-ปัญญา) บรรลุ ถึงพัฒนาการ ๔ ด้านของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามหลักภาวนา ๔ (๔-aspects of Holistic Human Development) คือ พัฒนาการทางกาย (กายภาวนา) พัฒนาการทางสังคมา (ศีลภาวนา) พัฒนาการ ทางจิตใจ (จิตภาวนา) พัฒนาการทางปัญญา (ปัญญาภาวนา)^{๑๒} ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่แสดงไว้ในภาพที่ ๒ มาตรา ๕๔ กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็ก ได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยรัฐต้องส่งเสริมและ สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมกันกับรัฐ^{๑๓}

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ยังกำหนดให้รัฐให้ความสำคัญกับ การศึกษาพุทธศาสนาเถรวาท อันเป็นศาสนาหลักของชาติที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือมาช้านานด้วย ตาม มาตรา ๖๗ โดยเน้นการศึกษาที่ไปให้ถึงการพัฒนาจิตใจและปัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอาจเกิดเองได้โดยง่าย แต่จำต้องอาศัยการออกแบบและการบริหารจัดการศึกษาที่ดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งรัฐธรรมนูญเอง กำหนดให้รัฐต้องสร้างความมีส่วนร่วมับประชาชนเป็นหัวใจสำคัญ^{๑๔} กล่าวโดยสรุป รัฐธรรมนูญฉบับ ปัจจุบันกำหนดให้ รัฐต้องจัดการศึกษาพุทธศาสนาแก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยมีใช้เพียง แค่เกิดการปฏิบัติที่เปลือกผิวแต่ต้องไปให้ถึงขั้นพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชน เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้เป็น คนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้

ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่บุคคลครอบครัวชุมชนสังคมและประเทศชาติ อย่างสมดุลและยั่งยืน

อนึ่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ^๕ และแนวนโยบายของรัฐ หลายประการก็เอื้อให้เกิดการจัดการศึกษาวิถีพุทธเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้โดยสะดวก ตามที่ได้มีการประมวลไว้ในภาคผนวก ก.

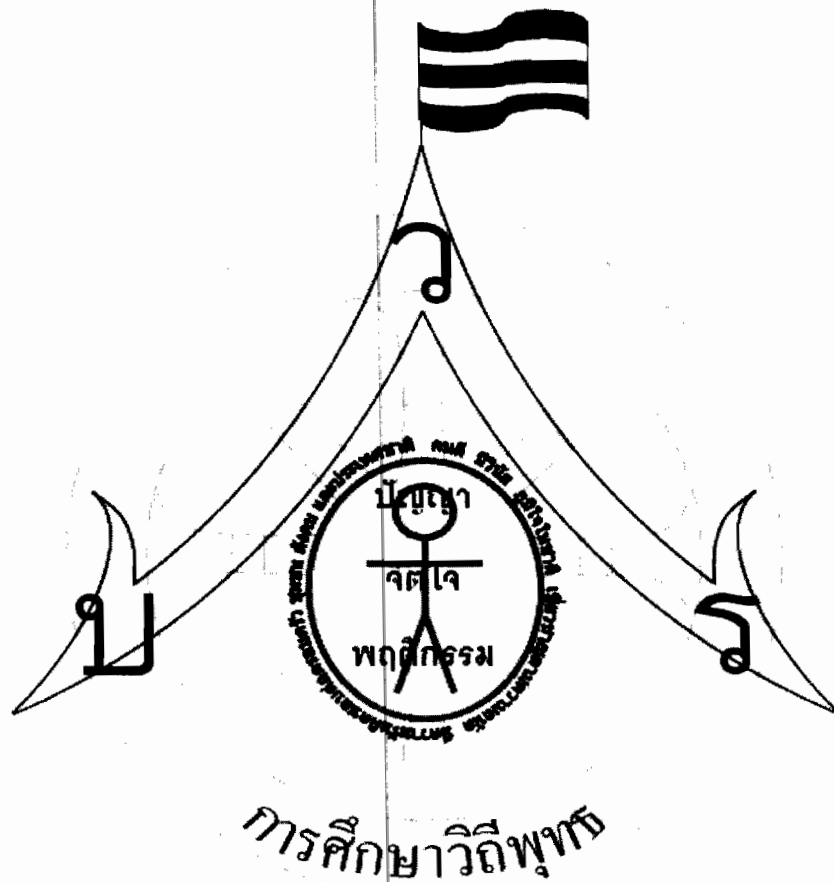
การศึกษาวิถีพุทธจะเกิดขึ้นได้อย่างไร?

การศึกษาวิถีพุทธสามารถเกิดขึ้นได้ในระบบโรงเรียนปกติทั่วไป ในครอบครัว ที่วัด ที่ชุมชน เป็นได้ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย โดยอาศัยโครงสร้างพื้นฐานของสังคมไทยตามหลัก บวร ดังแผนผังในภาพที่ ๔ แสดงหลักการจัดการศึกษาวิถีพุทธตามแนวพระราชดำริ บวร หรือเรียกย่อ ๆ ว่า “บวร วิถีพุทธ” มีองค์ประกอบสำคัญคือ ภาคิ ๓ ประสาน ได้แก่ บ.บ้าน ว.วัด และ ร.โรงเรียน-ราชการ อันหมายถึง (๑) การจัดการศึกษาในครอบครัวโดยพ่อแม่ผู้ปกครองและคนในชุมชน (๒) การจัดการศึกษาผ่านวิถีวันพระและวัฒนธรรมชาวพุทธที่วัด โดยพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนา ประสานความร่วมมือกับทางบ้านและโรงเรียน และ (๓) การจัดการศึกษาในโรงเรียนโดยครูและผู้บริหาร ประสานความร่วมมือกับบ้าน วัด และหน่วยงานราชการต่างๆ

การศึกษาของทั้ง ๓ ภาคิแห่ง บวร นี้ จำต้องประสานงานร่วมมือกันจึงจะขับเคลื่อนงล้อแห่งธรรมของการศึกษาวิถีพุทธไปได้อย่างต่อเนื่อง ช่วยกันบ่มเพาะผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมรอบด้าน ทั้งทางพฤติกรรม-จิตใจ-ปัญญา หรือทางพุทธศาสนาหมายถึงตามหลักไตรสิกขาอันประกอบด้วยศีล-สมาธิ-ปัญญา อันจะนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อันสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาตามรัฐธรรมนูญ ที่ต้องการสร้างคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ เชี่ยวชาญตามความถนัด มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตามปฐมบรมราชโองการของสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

เพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาในปัจจุบันและบริบทสังคมไทย ทางคณะทำงานจึงมีข้อเสนอแผนการปฏิรูปให้เกิดการจัดการศึกษาวิถีพุทธ ตามแนวพระราชดำริ บวร (บวร วิถีพุทธ) ออกเป็น ๓ แผนการปฏิรูป ๑ เครือข่าย ซึ่งครอบคลุมการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ดังต่อไปนี้

บวร วิถีพุทธ
สร้างประโยชน์สุข สมานฉันท์ ยั่งยืน

- บ** บ้าน หมายถึง การจัดการศึกษาในครอบครัวและชุมชน
- ว** วัด หมายถึง การจัดการศึกษาผ่านวิถีสักการบูชาและวัฒนธรรมชาวพุทธที่วัด โดยพระและบุคลากรทางศาสนา ประสานความร่วมมือกับบ้านและโรงเรียน
- ร** โรงเรียน-ราชการ หมายถึง การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยครูและผู้บริหารประสานความร่วมมือกับ บ้าน วัด และหน่วยงานราชการต่างๆ

ภาพที่ ๔ แผนภาพการจัดการศึกษาวิถีพุทธ ตามแนวพระราชดำริ บวร (บวร วิถีพุทธ) มีลักษณะ ๓ ประสานความร่วมมือ บ้านวัดโรงเรียน-ราชการ ช่วยกันให้หมุนขับเคลื่อนกงล้อแห่งธรรม ในการจัดการศึกษาวิถีพุทธได้เจริญก้าวหน้าต่อเนื่องไป เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างเป็นองค์รวมรอบด้าน ทั้งทางพฤติกรรม-จิตใจ-ปัญญา (ไตรสิกขา: ศีล-สมาธิ-ปัญญา) บ่มเพาะให้พัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ต่อไป (เป้าหมายตามรัฐธรรมนูญ มุ่งพัฒนา ให้เป็น คนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ เชี่ยวชาญตามความถนัด มีความรับผิดชอบต่อ ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ)

๑. แผนการปฏิรูป

จากแผนภาพ บวร วิถีพุทธ หรือ การจัดการศึกษาวิถีพุทธ ตามแนวพระราชดำริ บวร ในภาพที่ ๕ ทางคณะกรรมการการศึกษาวิถีพุทธ ได้พิจารณาเห็นสมควรให้มีแผนการปฏิรูป ๓ ด้าน ๑ เครือข่าย ดังนี้

- ๑.๑ การจัดการศึกษาวิถีพุทธในครอบครัวและชุมชน: ห้องเรียนพ่อแม่ (บ้าน)
- ๑.๒ การจัดการศึกษาวิถีพุทธผ่านวิถีวัฒนธรรม: วันพระบันดาลใจ (วัด)
- ๑.๓ การจัดการศึกษาวิถีพุทธในระบบโรงเรียน: โรงเรียนวิถีพุทธ (โรงเรียน)
- ๑.๔ การจัดตั้งเครือข่ายพัฒนาการศึกษาวิถีพุทธ: เครือข่าย บวร วิถีพุทธ

บ้าน วิถีพุทธ

๑.๑ การจัดการศึกษาวิถีพุทธในครอบครัวและชุมชน: ห้องเรียนพ่อแม่ (บ้าน)

พุทธทาสศึกษา
@buddhadasa_

 Follow

**"เด็กทั้งหลายนั้นแหละ คือ ผู้สร้างโลกในอนาคต
เราจงพากันสร้างโลก โดยผ่านทาง การสร้างเด็ก
อย่างถูกต้อง" - พุทธทาสภิกขุ**

ภาพที่ ๕ วาตะอันเป็นมรดกธรรมของท่าน พุทธทาสภิกขุ^{๑๖}

ทำไมต้องมีห้องเรียนพ่อแม่

เพราะว่าชีวิตตั้งแต่ถือกำเนิดขึ้นมาในครรภ์มารดา ก็เริ่มต้นเรียนรู้แล้ว โดยอาศัยภาวะทางร่างกาย และจิตใจของพ่อแม่เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยเฉพาะเด็กวัย ๐-๕ ปี อยู่ในระยะสำคัญของชีวิต พัฒนาการทางสมองของมนุษย์ในช่วง ๐-๕ ปีนี้ เติบโตมากถึงร้อยละ ๘๐ เมื่อเทียบกับช่วงชีวิตที่โตเป็นผู้ใหญ่แล้ว เป็นวัยรากฐานของการพัฒนาการเจริญเติบโตทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จึงเป็นวัยที่เหมาะสมที่สุดในการปูพื้นฐานคุณภาพชีวิตให้เติบโตขึ้นมาเป็นพลเมืองที่ดี มีทักษะในการเรียนรู้และคุณธรรม เป็นต้นทุนชีวิตที่ยั่งยืนอย่างเข้มแข็ง โดยเฉพาะในระยะ ๒ ปีแรกของชีวิตซึ่งเป็นระยะที่ร่างกายและสมองมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องได้รับการเลี้ยงดูที่ดีที่สุดทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน รวมทั้งการกระตุ้นให้มีการพัฒนาได้เต็มศักยภาพ หากเด็กวัยนี้ได้รับการดูแลให้มีการพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อย่างถูกต้อง โดยมีครอบครัวเป็นหลัก ได้เหมาะสมกับวัยแล้ว เด็กก็จะเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ต่อไป^{๑๗} การจัดการศึกษาในครอบครัว จึงเป็นโอกาสทองแห่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของทุกสิ่งทุกอย่าง การเจริญเติบโต คุณธรรมจริยธรรม ศีลธรรม ทักษะความรู้ความสามารถทั้งหลาย ไปจนถึงการพัฒนาประเทศ พ่อแม่ผู้ปกครอง จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการเลี้ยงดูดูแล รวมทั้งการสร้างชาติและโลกใบนี้ สมดังคำกล่าวที่ว่า “สร้างโลกโดยผ่านเด็ก”^{๑๘}

แต่เนื่องด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ชายหนุ่มหญิงสาวที่จับคู่แต่งงานกันในวัยที่ลดลง ภูมิภาวะและวิถีวุฒิไม่พร้อมที่จะเป็นพ่อแม่ที่มีคุณภาพ อีกทั้ง การบ่มเพาะแบบครอบครัวใหญ่และการ

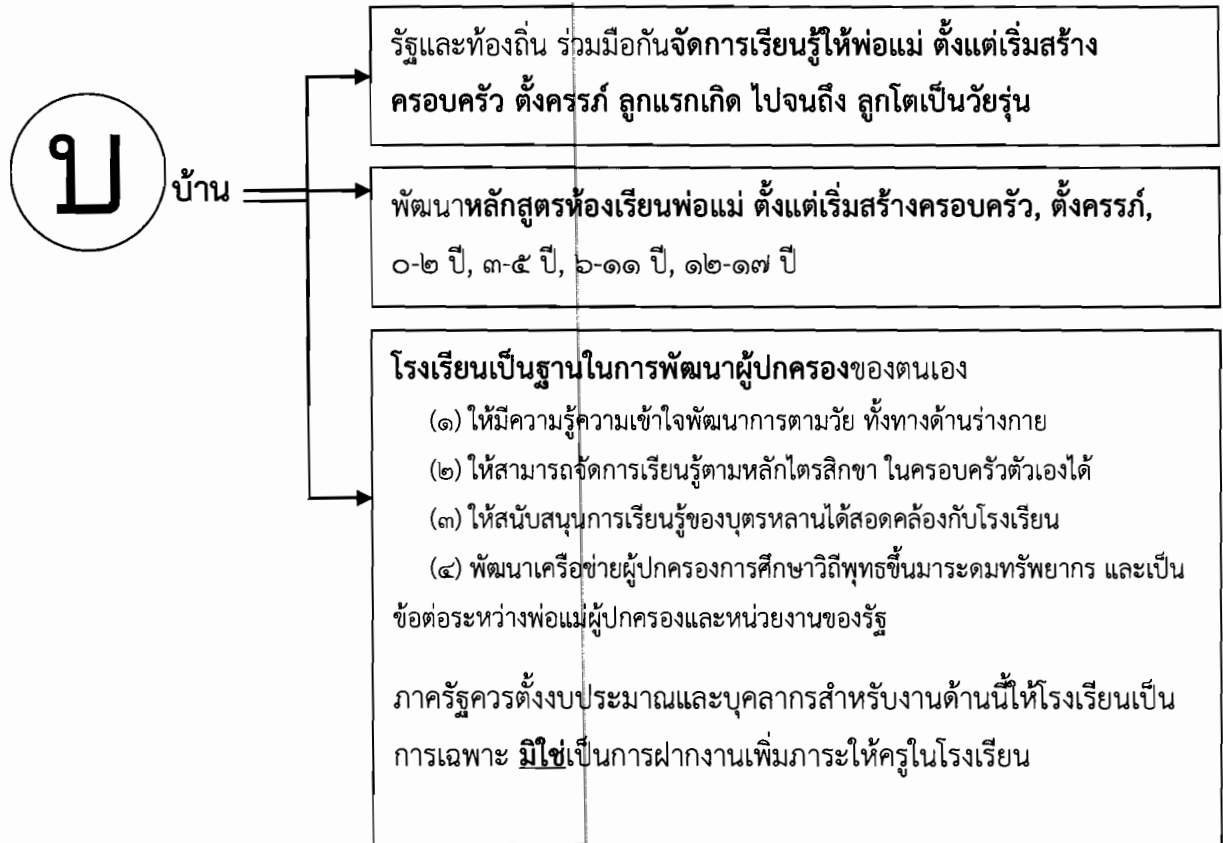
ซึมซับจากวิถีภูมิปัญญาชุมชนที่เคยส่งต่อมรดกความเป็นพ่อแม่ที่ดีมีคุณภาพก็เลือนหายไป จนมีอาจเกิดขึ้นได้อีกแล้ว ทำให้ความเป็นพ่อแม่ที่ดีมีได้เกิดขึ้นอัตโนมัติตามการเป็นพ่อแม่โดยการให้กำเนิดลูกอย่างในอดีต ตรงกันข้ามเรามีพ่อแม่ที่ไม่สามารถเลี้ยงดูแลลูกได้อย่างมีคุณภาพเกลือนกลาดเต็มสังคมไทย^{๑๔} ไม่สามารถแม้เพียงให้ลูกได้เติบโตทางกายภาพได้อย่างมีพัฒนาการตามวัย หรือบางครั้งมีอาจมีชีวิตรอดปลอดภัยได้ด้วยซ้ำ ไม่นับว่าจะสามารถเลี้ยงดูแลให้มีพัฒนาการทางสังคม สติปัญญา คุณธรรมจริยธรรมได้หรือไม่ สังคมไทยจึงเดินมาถึงจุดที่ต้องมีการสอนให้พ่อแม่เป็นพ่อแม่ที่ดีมีคุณภาพและทักษะในการเลี้ยงดูแลลูกได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย หรือที่เราเรียกว่า โรงเรียนหรือห้องเรียนพ่อแม่ เมื่อพ่อแม่ได้ถูกพัฒนาให้เป็นพ่อแม่ที่ดีมีคุณภาพแล้ว ก็จักสามารถจัดการศึกษาในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ต่อไป อันจะนำไปสู่การเลี้ยงดูแลลูกให้เติบโตมาเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพที่พึงประสงค์ได้ต่อไป

ในปัจจุบัน มีหน่วยงานที่พยายามขับเคลื่อนเรื่องห้องเรียนพ่อแม่ คือ กระทรวงสาธารณสุขผ่านกรมอนามัยและโรงพยาบาลประจำตำบล ซึ่งมักเน้นย้ำในเรื่องทางสุขภาพและการเลี้ยงดูทางกายภาพมากกว่าการเลี้ยงดูแลทางด้านจิตใจ คุณธรรมจริยธรรม และครอบครัวเพียงแค่ว่า ๐-๕ ปีเท่านั้น^{๑๕} แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มโรงเรียนวิถีพุทธต้นแบบเอกชนจำนวนหนึ่ง ได้เห็นความสำคัญอย่างยิ่งยวดในเรื่องนี้ ว่าเป็นความจำเป็นที่โรงเรียนจักต้องจัดการเรียนรู้ให้พ่อแม่ได้ต่อเนื่อง ทั้งพ่อแม่ของลูกในช่วงปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในรูปแบบห้องเรียนพ่อแม่ และไม่เพียงความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูแลลูกทางกายภาพหรือการเรียนตามหลักสูตรเท่านั้น ที่สำคัญมากกว่าคือการเลี้ยงดูแลลูกอย่างเป็นองค์รวมทั้งทางด้านพฤติกรรม-จิตใจ-ปัญญา ในรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ ห้องเรียนพ่อแม่ผู้แสดงโลก โดยโรงเรียนทอสี^{๑๖}, โครงการห้องเรียนพ่อแม่: เลี้ยงลูกดีวิถีไทย โดยโรงเรียนรุ่งอรุณ^{๑๗}, การจัดปฏิบัติธรรมทั้งครอบครัว โดย โรงเรียนสยามสามไตร^{๑๘}, โครงการประทีปเด็กไทย โดย พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) วัดธรรมมงคล^{๑๙}, โครงการโรงเรียนพ่อแม่...อริยะสร้างได้ โดยเสถียรธรรมสถาน^{๒๐} โรงเรียนและสถานปฏิบัติธรรมเหล่านี้ต่างได้ข้อสรุปที่ตรงกันว่า การจัดการศึกษาแก่เด็กให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริงนั้น ต้องจัดการเรียนรู้ให้พ่อแม่เป็นพ่อแม่ที่ดีมีคุณภาพเสียก่อน หากไปจัดการไปจัดตั้งบุคคลหรือองค์กรที่เชี่ยวชาญการเลี้ยงดูแลเด็กมารับจ้างเลี้ยงลูกแทนพ่อแม่ไม่!!

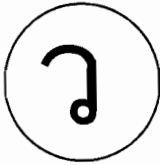
ข้อเสนอของคณะกรรมการจัดการศึกษาในครอบครัวและชุมชน

เพื่อเป็นการส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้เป็นฐานของการบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชน ที่มุ่งเน้นให้พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร โดยเริ่มต้นจากการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกหลาน มีความรู้และทักษะในการอบรมเลี้ยงดูแลลูกหลานโดยใช้หลักธรรม

ในครอบครัวได้จาก**หลักชาวพุทธ** ที่เรียบเรียงโดยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์^{๒๗}) และ (๓) มีบทบาทสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลานได้ประสานสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียน (๔) พร้อมทั้งพัฒนาเครือข่ายสมาคมผู้ปกครองการศึกษาวิถีพุทธขึ้นมาเป็นกำลังสนับสนุนและระดมทรัพยากรต่างๆ ตลอดจนเป็นข้อต่อประสานงานระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ภาครัฐควรตั้งงบประมาณและบุคลากรสำหรับงานด้านนี้ให้โรงเรียนเป็นการเฉพาะ **มิใช่**เป็นการฝากงานเพิ่มภาระให้ครูในโรงเรียน

ภาพที่ ๗ ผังความคิดรวบยอด แผนปฏิบัติการจัดการศึกษาวิถีพุทธในครอบครัวและชุมชน (บ.บ้าน)

วัด วิถีพุทธ

๑.๒ การจัดการศึกษาวิถีพุทธผ่านวิถีวัฒนธรรม: วันพระบันดาลใจ (วัด)

จุดแข็งของสังคมไทยคือมีพุทธศาสนาเป็นรากฐานมายาวนาน พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะและพุทธศาสนูปถัมภก มีโครงสร้างทางหลักภูมิสังคมแบบ บ-ว-ร เป็นสังคมที่ผู้คนมีความโอบอ้อมอารีและมีสันติสุขมาช้านาน **วิถีวันโกนวันพระ** เป็นเป้าหมายทางวัฒนธรรมที่ทำให้คนทั้งประเทศทุกครอบครัวชุมชน เกิดการเรียนรู้พร้อม ๆ กันอย่างเป็นธรรมชาติ โดยที่วันโกน ชาวบ้านจะมีกิจกรรมในรูปแบบ **“สามัคคีธรรม-สามัคคีทำ”** เช่น ไปร่วมกันทำความสะอาดวัด ตกแต่ง จัดเตรียมสถานที่ ซึ่งเป็น การสร้างความรักและผูกพันต่อกันในชุมชน ชิมซบความรู้สึกรักและกตัญญูต่อแผ่นดินถิ่นเกิดของตนเอง เมื่อถึง**วันพระ** ชาวบ้านจะนำอาหารคาวหวานที่ทำมาจากบ้านแบบข้าวหม้อแกงหม้อนำไปถวายพระที่วัด การคิดเมนูอาหาร จ่ายกับข้าว ทำกับข้าวร่วมกันในครอบครัว เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้**ครอบครัวอบอุ่น** รักและผูกพันกันสืบทอดสายสัมพันธ์แห่งบุญกุศลที่เรียกว่า **“บุญเพสันนิวาส”** ต่อไปได้ไม่สิ้นสุด นอกจากนั้นหลังจากเสร็จสิ้นพิธีทางสงฆ์แล้ว ชาวบ้านทั้งชุมชนก็มีโอกาสล้อมวงกันรับประทานข้าวกันบาตร หลอมรวมกันกลายเป็นครอบครัวใหญ่ทั้งชุมชน สร้างความสุขความรักความสามัคคีกัน**ในชุมชน** ลานวัดเป็นพื้นที่ๆ เด็กและเยาวชนได้พบปะและเล่นด้วยกัน ส่วนผู้ใหญ่ทำกิจกรรมทางศาสนา เช่น ตักบาตร สมาทานรักษาศีล ๕ สวดมนต์เจริญภาวนา ฟังเทศน์ฟังธรรม ผู้เฒ่าผู้แก่มักจะรักชาอุโบสถศีลและค้างคืนที่วัด จึงเป็นโอกาสแห่งการตั้งเจตนาและงดเว้นจากกิจการงานที่ผิดศีลธรรมและสร้างจิตสำนึก **“ละอายชั่วกลัวบาป”** นอกจากนี้วิถีวันโกนวันพระที่รวมกันมาไว้ที่วัด ยังได้ทำหน้าที่รักษาและสืบต่อทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีการเล่น ตลอดจนจนถึงงานฝีมือภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งหลายเอาไว้ ผ่านการจัดงานบุญตามเทศกาลต่างๆ อีกด้วย นับว่าวันหยุดประจำสัปดาห์ ๒ วันคือวันโกนวันพระนี้ เป็นโอกาสแห่งการจัดการศึกษาที่สำคัญและทรงพลังยิ่งทั้งระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม รับและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาโดยตลอดกว่า ๘๐๐ ปีของประวัติศาสตร์ชาติไทย วิถีวันโกนวันพระจึงเปรียบเสมือนอ้อมกอดแห่งมารดาอันอบอุ่นที่คอยปกป้องทุกครอบครัวชุมชนให้ปลอดภัยจากอันตรายทั้งหลาย ซึ่ง**วิถีวัฒนธรรม** แห่งการเรียนรู้ผ่านวันโกนวันพระเช่นนี้ เกิดขึ้นซ้ำๆ กัน ถึงปีละ ๕๐ ครั้ง

เส้นทางศีลธรรมแตก: จุดเปลี่ยนแห่งความเสื่อม

แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงวันหยุดประจำสัปดาห์จากวันโกนวันพระ เป็นวันเสาร์อาทิตย์ ตามค่านิยมตะวันตก และเพื่อประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารทำธุรกิจและธุรกรรมทางการเงินกับต่างประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ และ ๒๕๐๒ เป็นต้นมา (ดูภาคผนวก ข.) ทำให้วันโกนวันพระค่อย ๆ เลือนหายไปจากสังคมไทย การเรียนรู้ที่สั่งมามากมายในวิถีวันโกนวันพระ ก็เริ่มเบี่ยงเบนไปในทางเสื่อมอย่างไม่ทันรู้ตัว จาก วันหยุดประจำสัปดาห์ที่เป็นการเรียนรู้ทางศาสนา วันครอบครัวอบอุ่น วันชุมชนเข้มแข็ง วันสืบสานศิลปวัฒนธรรม วันสามัคคีชุมชน ฯลฯ ในวันโกนวันพระ กลายเป็นพฤติกรรมเคยชินทางลบในวันเสาร์อาทิตย์ เช่น วันชื้อเกียจนอนตักตื่นสายเป็นพิเศษ วันหมกมุ่นอบายมุข วันชอบปิ้งบริโภคนิยมสุดโต่ง วันเสเพลสำมะเลเทเมา วันเสียตัวมั่วเพศ วันติดเกมส์ ฯลฯ จนทำให้สังคมไทยมีอาชญากรรมโรคทางวัฒนธรรมอันดั่งงามต่างๆ ไปได้ ตรงข้ามกลับมีแต่ปัญหาความเสื่อมทรามและวิกฤติการณ์ทางสังคมมากขึ้นๆ เสมือนเขื่อนที่กั้นน้ำได้แตกพังทลายไปแล้วมีอาจหยุดยั้งคลื่นกระแสหน้าที่ไหลบ่ามานี้ได้

อย่างไรก็ตาม ได้มีกลุ่มพระสงฆ์อุบาสกอุบาสิกาภาคเอกชนที่ได้เห็นโทษและเหตุปัจจัยแห่งความเสื่อมดังกล่าว ได้พยายามที่จะบรรเทาและแก้ไขปัญหานี้ในการที่จะฟื้นคืนวิถีของวันโกนวันพระ ให้กลับมาเป็นเชื่อนทางศีลธรรมของสังคมไทยได้อีกครั้ง โดยในปีเฉลิมฉลองพุทธชยันตี ๒,๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ระหว่างปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) เครือข่ายพุทธชยันตี-สังฆะเพื่อสังคม และหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนคณะสงฆ์และชุมชน ได้จัดกิจกรรมรณรงค์ เพื่อรณรงค์ให้ลดละเลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญประเพณี ที่สำคัญทางเครือข่ายได้ผลักดันให้มหาเถรสมาคม ออกเป็นมติมหาเถรสมาคมในวาระพุทธชยันตีได้สำเร็จ (ดูภาคผนวก ค.) เพื่อฟื้นวิถีวันพระให้กลับคืนมา โดยมีหลักการสำคัญ ๓ ประการคือ ๑. สื่อสารวันพระให้เป็นวันแห่งสติ ๒. ครอบครัวทำบุญร่วมกันทุกสัปดาห์ ๓. ทำบุญใหญ่ร่วมกันทุกวันเพ็ญ แต่ก็เป็นที่รับรู้ในวงจำกัด เพราะขาดการสื่อสารประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง

คณะทำงานการศึกษาวิถีพุทธเห็นว่าการฟื้นฟื้นวิถีวันโกนวันพระ เป็นกุศโลบายที่มีพลังในการเป็นเข้าหลอมทางคุณธรรมจริยธรรม จักช่วยคลี่คลายสลายความขัดแย้งแตกแยกสามัคคีของคนในชาติได้ทุกระดับตั้งแต่ในครอบครัวชุมชนจนถึงสังคมใหญ่ ให้มาสมานฉันท์กันด้วยวิถีทำบุญร่วมกัน อภัยทานต่อกัน รู้รักสามัคคีต่อกัน หากถือโอกาสเริ่มในช่วงเวลานี้ สร้างแรงบันดาลใจให้พสกนิกรชาวไทยได้ร่วมกันฟื้นวิถีวันพระเป็นปฏิบัติบูชา เพื่อน้อมถวายเป็นพระราชกุศลแด่องค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ในการส่งเสริมสู่สวรรคาลัย และช่วยกันปกป้องคุ้มครองในการเริ่มแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองแห่งในหลวงรัชกาลที่ ๑๐ จักเป็นประวัติศาสตร์แห่งการฟื้นฟูการจัดการศึกษาวิถีพุทธผ่านวิถีวัฒนธรรมครั้งสำคัญในยุคปัจจุบัน อันจะเป็นมรดกทางอารยธรรมสืบทอดไปถึงลูกหลานในอนาคต

จากการศึกษาวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT Analysis (ดูภาคผนวก ง.) คณะทำงานการศึกษาวิถีพุทธ มีข้อเสนอ ๔ ประการ ดังนี้

๑.๒.๑ ให้โรงเรียนวิถีพุทธ ทั้งในสังกัด สพฐ. โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด โรงเรียนพระปริยัติธรรม และโรงเรียนวัดในสังกัด กทม.และหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักในพื้นที่นั้น ร่วมมือกับวัดและสถานปฏิบัติธรรมที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมวันพระบังดาลใจ คือ การฟื้นวิถีดั้งเดิมใน วันพระใหญ่ทุกวันเพ็ญ และสร้างวิถีใหม่ใน วันพระอาทิตย์ ให้เป็นวันแห่งการเรียนรู้ร่วมกันของครอบครัวและชุมชน ดังนี้

ก. สามัคคีธรรมวันเพ็ญ ชวนครอบครัวเข้าวัดทุกวันพระวันเพ็ญ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนละ ๑ ครั้ง ปีละ ๑๒ ครั้ง เป็นอย่างน้อย โดยให้เด็กนักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้วัดเป็นเจ้าภาพจัดงานสามัคคีธรรม-สามัคคีทำ ตามหลักชาวพุทธ^{๒๘} ด้วยกระบวนการแบบโครงการ กล่าวคือมีการวางแผน เตรียมงาน ดำเนินงาน สรุปและถอดบทเรียนด้วยตัวนักเรียนเอง โดยเชิญผู้นำ เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด ข้าราชการผู้ใหญ่ หรือผู้นำท้องถิ่น ได้เป็นตัวอย่างในการพาครอบครัวเข้าวัดทำบุญ และใช้โอกาสนี้ได้พบปะและเยี่ยมเยียนประชาชน^{๒๙} โรงเรียนและวัดควรจัดกิจกรรมเชิงธรรมะที่เหมาะสมกับคนหลากหลายวัย เช่น ตักบาตร ถวายภัตตาหารพระสงฆ์ สวดมนต์เจริญภาวนา ฟังเทศน์ฟังธรรม กิจกรรมถามตอบปัญหาสำหรับเยาวชน กิจกรรมวาดภาพพุทธประวัติ กิจกรรมศึกษาพุทธประวัติผ่านพุทธสถาน กิจกรรมอ่านพระไตรปิฎกสำหรับเยาวชน กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาวัดและสืบสานศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วัด^{๓๐} กิจกรรมสวดมนต์สร้างปัญญา^{๓๑}

ข. **ครอบครัววันพระอาทิตย์** สนับสนุนให้วัดต่างๆ ได้เปิดวัดวันอาทิตย์ โดยถือเสมือนหนึ่งว่าวันอาทิตย์เป็นวันพระ ให้ชุมชนและโรงเรียนที่อยู่ใกล้วัด ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้แต่ละครอบครัวได้เข้าไปทำกิจกรรมร่วมกันที่วัด โดยเน้นให้มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัว และกิจกรรมหลากหลายรองรับคนทุกวัย อาทิ **กิจกรรมเปิดวัดวันอาทิตย์** ของวัดวิถิปุทธเฉลิมพระเกียรติ^{๓๒} (ปัจจุบันมีวัดเข้าร่วมโครงการประมาณ ๓๕๐ แห่ง) **ศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์**^{๓๓} การทำบุญถวายสังฆทาน กิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ กิจกรรมธรรมะบันเทิง กิจกรรมเชิงศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมจิตอาสาสำหรับเยาวชน กิจกรรมการเล่นสำหรับเด็ก **กิจกรรมการเรียนรู้ตามศาสตร์พระราชา**^{๓๔} **กิจกรรมครอบครัวพอเพียง**^{๓๕} **กิจกรรมเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**^{๓๖} **กิจกรรมศาสนสัมพันธ์สมานฉันท์กับเพื่อนต่างศาสนา**^{๓๗}

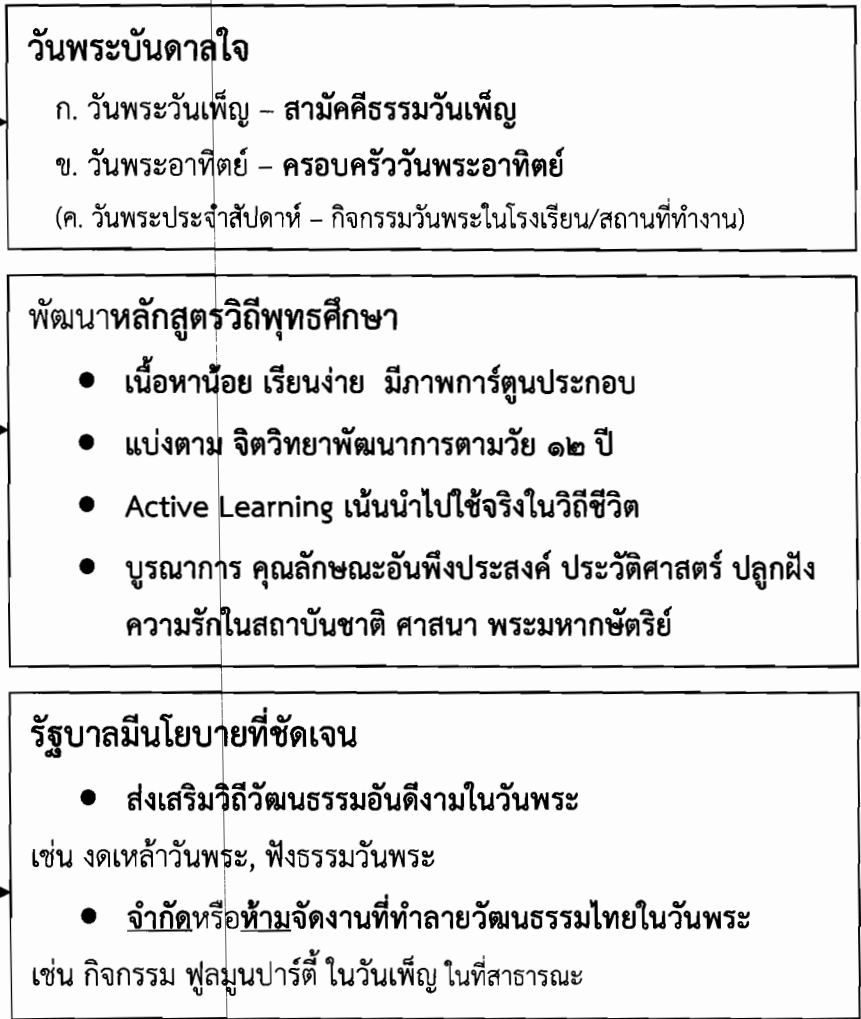
อนึ่ง โรงเรียนวิถิปุทธในสังกัดของสพฐ. ซึ่งปัจจุบันลงทะเบียนสมัครไว้จำนวนกว่า ๒๖,๐๐๐ โรงเรียนทั่วประเทศ ได้จัดกิจกรรมพื้นวิถิวัดวันพระขึ้นมาแล้วสักระยะหนึ่ง โดยมีทั้งที่ใช้พื้นที่ในวัด ที่โรงเรียน หรือพื้นที่สาธารณะในชุมชน จัดกิจกรรมวันพระ โดยบางแห่งได้สมมติ**วันพระประจำสัปดาห์**เพื่อความสะดวกในการจัดการ หากมีการถอดบทเรียนตัวอย่างโรงเรียนที่ทำได้ดี ก็สามารถนำมาเป็นตัวอย่างกิจกรรมสำหรับปรับประยุกต์ในโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไปได้อย่างดี

๑.๒.๒ พัฒนาหลักสูตรและตำรา**วิถิปุทธศึกษา** เนื่องด้วยยังมีการศึกษาวิถิปุทธในมิติวิถีวัฒนธรรมอีกมากมายที่ทรงคุณค่า มิใช่มีเพียงแค่การเรียนรู้จากวิถิวัดวันพระเท่านั้น คณะทำงานการศึกษาวิถิปุทธจึงได้ดำริให้มีการพัฒนา หลักสูตรการเรียนรู้พุทธศาสนาในมิติวิถีชาวพุทธสำหรับเยาวชนขึ้น^{๓๘} ที่ออกแบบให้เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยหลักสูตร ๑๒ ปี ตามแนวทาง Active learning ที่ใช้ได้ผลดีในหลายประเทศ โดยปรับประยุกต์เนื้อหาหนังสือเรียนให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย พร้อมสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อาทิ ขนบธรรมเนียมประเพณีและประวัติศาสตร์ของไทยเข้าไป ประชาธิปไตยตามแนวทางธรรมาธิปไตย สมานฉันท์และสันติวิธี ความรักและภาคภูมิใจในสถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเนื้อหาไม่มากหรือยากจนเกินไป^{๓๙} มีภาพประกอบเป็นการ์ตูนที่น่าสนใจ อ่านง่าย เน้นให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ตามกระบวนการเรียนรู้แบบ Active learning คือให้ผู้เรียนได้แสดงออกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทั้งนี้ รัฐบาลและเอกชน ควรช่วยสนับสนุนงบประมาณให้มีการผลิตหนังสือแบบเรียน คู่มือครู และการจัดฝึกอบรมพระและครูอาสาสมัคร ที่มาช่วยสอนและทำกิจกรรมที่วัด ให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ

๑.๒.๕ รัฐบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจน ในส่งเสริม**วิถีวัฒนธรรมอันดีงามในวันพระ** เช่น งดเหล้าวันพระ^{๔๐} และ**จำกัดหรือห้ามมิให้มีการจัดงานที่ทำลายวัฒนธรรมอันดีงามของไทยในวันพระ** อย่างเช่น กิจกรรมรื่นเริง ฟูลมูนปาร์ตี้ ในวันเพ็ญ ซึ่งตรงกับวันพระใหญ่ แต่ก็มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนล่อแหลมในทางเพศและยาเสพติด อันเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่เยาวชน และทำให้ประเทศไทยเสียชื่อเสียงในทางดีงาม แต่เป็นที่โจษขานในทางเสียหาย ในพื้นที่ท่องเที่ยว รัฐบาลควรเข้มงวดให้กิจกรรมล่อแหลมเช่นนี้ อยู่ในวงจำกัด เฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในสถานที่ปิดเท่านั้น

ว

วัด

ภาพที่ ๘ ผังความคิดรวบยอด แผนปฏิบัติการจัดการศึกษาวิถีพุทธผ่านวิถีวัฒนธรรม (ว.วัด)

ร

โรงเรียน วิถีพุทธ

๑.๓๓ การจัดการศึกษาวิถีพุทธในระบบโรงเรียน: โรงเรียนวิถีพุทธ (โรงเรียน)

โรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง โรงเรียนในระบบปกติทั่วไป (โรงเรียนอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา) ภายใต้การกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ที่เน้นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา และการพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมทั้งทางพฤติกรรม-จิตใจ-ปัญญา ตามหลักไตรสิกขา เน้นให้ครูและผู้บริหารมีบทบาทเป็นกัลยาณมิตร ออกแบบวิถีชีวิตในโรงเรียนให้เป็นวิถีแห่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมแสงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา จัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ให้เกื้อกูลต่อการพัฒนาผู้เรียนตามหลักภาวะนา ๔ (พัฒนาการทางกาย, สังคม, จิตใจ, ปัญญา) เพื่อบรรลุถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ในฐานะเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาพลเมืองของประเทศ

การพัฒนาหลักสูตร การศึกษาแบบองค์รวม

การจัดการศึกษาวิถีพุทธในระบบโรงเรียน หรือที่มีชื่อเรียกว่า “โรงเรียนวิถีพุทธ” นั้น มีหลักธรรม ไตรสิกขา และ ภาวนา ๔ เป็นหัวใจหรือแก่นสาระ ซึ่งสะท้อนคุณลักษณะของการศึกษาวิถีพุทธ ว่าเป็น การศึกษาแบบองค์รวม

ไตรสิกขา คือ กระบวนการเรียนรู้ หรือ process ของการเรียนรู้ทั้งทางพฤติกรรม จิตใจ และ ปัญญา อันเทียบได้กับ ศิล สมาธิ ปัญญา นั่นเอง

ภาวนา ๔ คือ พัฒนาการ ๔ ด้านของมนุษย์ ได้แก่ พัฒนากาย พัฒนาศีล (สังคม) พัฒนาจิต พัฒนา ปัญญา อันเทียบได้กับ กายภาวนา ศิลภาวนา จิตตภาวนา ปัญญาภาวนา นั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ โรงเรียนวิถีพุทธ จึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาแบบองค์รวมด้วยเช่นกัน โดยใช้หลักไตรสิกขา-ภาวนา ๔ เป็นหลักคิดในการออกแบบและ พัฒนาหลักสูตร^{๔๑}

ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาแบบองค์รวมในโรงเรียน ทุกระดับ ทั้งปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในระบบปกติทั่วไป โรงเรียนการกุศลของวัด โรงเรียนพระปริยัติธรรม และ โรงเรียนในรูปแบบอื่น ๆ ก็เพื่อให้มีเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่แท้ว่า “ชีวิตคือการศึกษา” โดยใช้หลัก ไตรสิกขาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และใช้หลักภาวนา ๔ ในการติดตามดูพัฒนาการของผู้เรียน ทั้งทางด้านกาย ศิล จิตใจ และปัญญา อย่างเป็นองค์รวม เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์^{๔๒}

อนึ่ง แม้ว่าโรงเรียนวิถีพุทธ ที่เป็นโรงเรียนในระบบปกติทั่วไปในสังกัด สพฐ. ได้ถือกำเนิดขึ้นมา ตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ โดยมหาเถรสมาคม ได้มีมติครั้งที่ ๑๓/๒๕๔๗ เรื่องส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ (ดูภาคผนวก จ.) ปัจจุบันมีโรงเรียนสมัครเข้าร่วมกว่า ๒๖,๐๐๐ แห่ง แต่ก็ยังขาดกระบวนการพัฒนาและ ติดตามอย่างจริงจัง เนื่องด้วยขาดการสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และนโยบายที่ต่อเนื่องจากผู้บริหาร คณะทำงานการศึกษาวิถีพุทธ จึงมีข้อเสนอ ๓ ข้อ ดังนี้

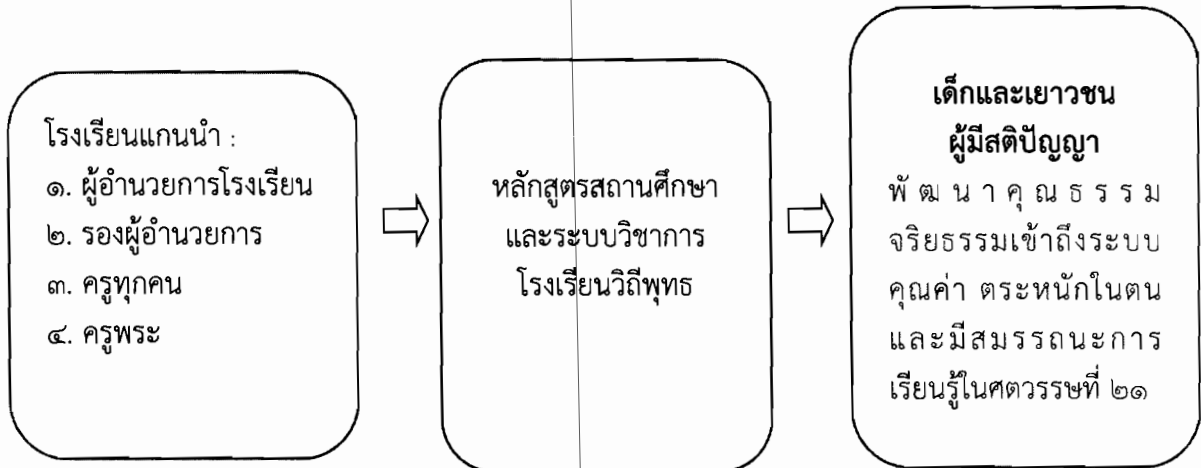
๑.๓.๑ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนวิถีพุทธ และการอบรมเพื่อพัฒนาผู้บริหาร ครู และครูพระ ทั้งโรงเรียน

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการเกี่ยวกับการอบรมเชิงปฏิบัติให้กับผู้บริหาร ครู และ ครูพระ ทั้งหมดของแต่ละโรงเรียน โดยใช้การใช้งานและโรงเรียนเป็นฐาน ใช้หลักกัลยาณมิตรและโยนิโส มนสิการเป็นหลักธรรมกำกับ ให้บุคลากรรงอกงามใน ไตรสิกขา-ภาวนา ๔ และใช้กระบวนการวิจัยและ พัฒนาแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ

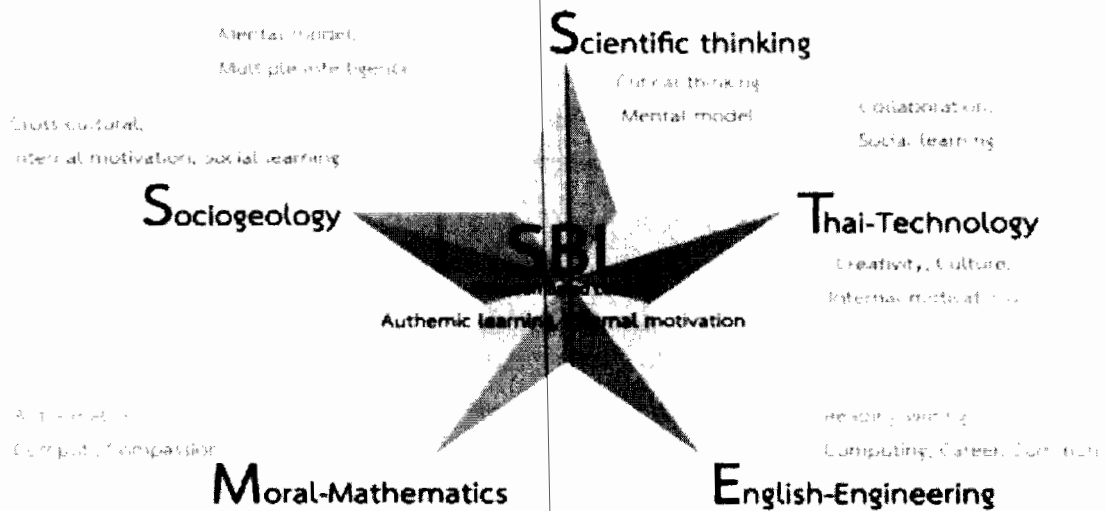
โดยมีข้อเสนอให้ ปีการศึกษาแรกและปีการศึกษาที่ ๒ ของการดำเนินการเป็นการสรรหาโรงเรียน ที่มีศักยภาพและให้พัฒนาให้เป็นโรงเรียนต้นแบบ โดยบุคคลกรมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา แบบองค์รวม และระบบวิชาการของ โรงเรียนวิถีพุทธ ทั่วภูมิภาค และจัดทำคู่มือการพัฒนาหลักสูตรระบบ วิชาการของ โรงเรียนวิถีพุทธ

ในปีการศึกษาที่ ๓ พัฒนากลุ่มโรงเรียนต้นแบบรุ่นแรก (Training for the trainers) เพื่อขยายผล เชิงเครือข่ายต่อไปพร้อมกับเผยแพร่คู่มือ และสื่อการพัฒนากระบวนการวิชาการโรงเรียนวิถีพุทธ สู่วิทยาลัยอื่น ๆ ที่สนใจต่อไป

แผนภาพการพัฒนาาระบบวิชาการโรงเรียนวิถิพุทธ :

อนึ่ง ในด้านวิชาการ และการเสริมทักษะการเรียนรู้ ให้นักเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธนั้น ควรมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STAR STEMS ที่สามารถนำมาบูรณาการกับ หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนวิถิพุทธ ได้เป็นอย่างดี เนื่องด้วยมีเป้าหมายเดียวกันคือสร้าง คนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ เชี่ยวชาญตามความถนัด มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งมีแนวคิดรวบยอดตามแผนภาพ ในภาพที่ ๙

STAR

STEMS

Student Teacher Academics Revolution	Scientific Thinking/Thai-Technology/ English-Engineering/Moral-Mathematics/ Sociogeology
S (Student) = นักเรียน	S (Scientific Thinking)
T (Teacher) = ครู	กระบวนการคิดด้วยเหตุผลแบบวิทยาศาสตร์
A (Academic) = การศึกษา วิชาการ	T (Thai-Technology)
R (Revolution) = การปฏิวัติ	การประยุกต์ใช้ความรู้สู่ความเป็นจริง ตามแบบไทย
	E (English-Engineering)
	ใช้วิธีการ/เครื่องมือ/ระบบให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และมีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ
	M (Moral-Mathematics)
	ใช้ทักษะการคิดเชิงตรรกะ ควบคู่กับคุณธรรม มุ่งสู่ความดี
	S (Sociogeology)
	เข้าใจในทุกสังคม วัฒนธรรม ตามสภาพภูมิสังคมไทย

ภาพที่ ๙ ผังความคิดรวบยอด การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STAR STEMS^{๕๓}

๑.๓.๒ การพัฒนาหลักสูตรการผลิต ครูกัลยาณมิตร

เสนอให้มีการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการวิถีพุทธ สำหรับการจัดการเรียนการสอนในคณะครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ในระดับปริญญาตรีและโทในสถาบันอุดมศึกษา และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู และหลักสูตรพัฒนาครูแม่ชีและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยเพิ่มสัดส่วนของการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แทนการเรียนจากทฤษฎีเป็นส่วนใหญ่ซึ่งจะสร้างแรงจูงใจในการศึกษา ฝ่ายกุศลแก่ผู้เรียน ให้เกิดฉันทะ ได้แก่ เกิดความใฝ่รู้ความจริงแท้ และความใฝ่ปรารถนาสิ่งดีงาม อยากทำสิ่งดีงามให้เกิดมี เป็นจริงขึ้น และสร้างจิตสำนึกในการศึกษา คือจิตสำนึกในการฝึกฝนพัฒนาหรือปรับปรุงตนไปตลอดชีวิต ให้อยู่ประจำใจผู้เรียนทุกคน มองทุกสิ่งทุกอย่างเป็นการเรียนรู้ และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้น มาใช้พัฒนาตนเอง^{๕๔} และพัฒนาอาจารย์ผู้สอน/ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ที่มีความรู้ในด้านวิชาชีพตามหลักการอย่างแม่นยำอยู่แล้ว จะต้องให้มีความรู้ความเข้าใจความหมายของการศึกษาวิถีพุทธ และหลักบุพพภาคแห่งการศึกษา สามารถบูรณาการหลักธรรมที่สำคัญอื่น ๆ สู่สาระการเรียนรู้ได้ ชี้แนะนักศึกษาให้รู้จักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง และฝึกฝนพัฒนาตนจนถึงขีดสุดแห่งศักยภาพตน ฝึกปฏิบัติธรรมตามหลักการเจริญสติสัมปชัญญะ เข้าถึงแก่นคุณค่าสำคัญของการฝึกหัดครู คือ การตระหนักในบทบาทของตนในสถานภาพครู ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกของสติปัญญาของผู้เรียน ที่ต้องถึงพร้อมด้วยกัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการ^{๕๕} และในฐานะที่ตนมีสถานภาพเป็นนักศึกษาครูที่ต้องถึงพร้อมด้วยธรรมที่ว่าด้วยบุพพนิมิตรแห่งมรรค ๗ ประการ^{๕๖} เช่นเดียวกัน เน้นการเรียนรู้และปฏิบัติธรรมในวิถีชีวิต เช่น การออกแบบหลักสูตรการผลิตครูในระบบปิดที่อยู่หอพักใน แบบเดียวกับนักศึกษาพยาบาล ทำให้เกิดการบ่มเพาะจริยา และจิตวิญญาณความเป็นครูกัลยาณมิตร การเรียนความรู้ทางวิชาชีพและการใช้ชีวิตถูกโอบล้อมอย่างบูรณาการเป็นวิถีเดียวกันในวิถีชีวิต

ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ร่วมกับภาคีเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ

โดยมีข้อเสนอให้ใช้ระยะเวลา ๓ ปี ปีการศึกษาแรกจัดทำสารบบสถาบันอุดมศึกษาที่ได้ทำการเรียนการสอนแบบวิถิพุทธ การศึกษาแบบองค์รวม และการศึกษาแบบจิตตปัญญา และแบบแนวทางเลือกอื่น ๆ ถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้และองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ปีการศึกษาที่ ๒ สถานศึกษาร่างหลักสูตร วิชาหลักหลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตร ปีการศึกษาที่ ๓ สถาบันเครือข่ายต่าง ๆ นำหลักสูตรไปทดลองสอน ประเมินและสรุปผล

๑.๓.๓. ด้านการประเมินวิถิพุทธ

การประเมินที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา คือการประเมินบุคคลแบบองค์รวม ตามเป้าหมายการศึกษาที่แท้คือการพัฒนาทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ พัฒนาการทาง กาย ศิล จิต และปัญญา ด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีการประเมินผล โดยให้ความสำคัญกับด้านคุณภาพมากกว่าปริมาณ โดยมีเป้าหมายของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ๔ ด้าน โดยนำไปปรับใช้ตามบริบทของหน่วยงาน ดังนี้

- **ด้านกาย** มีการประเมินด้านกาย ว่ามีการฝึกอบรม พัฒนากายให้มีความเจริญ แข็งแรง แข็งแกร่ง สามารถพัฒนาความสัมพันธ์ที่ถูกต้องดีงาม และเป็นประโยชน์ เพื่อคุณค่าแท้ต่อสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและเทคโนโลยี เช่น ประเมินสมรรถนะความแข็งแรงของร่างกาย ประเมินความอดทนต่อการทำงาน ประเมินการรู้จักเลือกใช้ชีวิตอย่างคุ้มค่า การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ มากกว่าบันเทิง

- **ด้านศีล** (สังคม) มีการประเมินด้านพฤติกรรมว่าได้ประพฤติ สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เช่น เป็นผู้ยึดมั่นในสัญญา ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ วินัย รักสงบ ฯลฯ

- **ด้านจิต** มีการประเมินด้านคุณภาพจิต ได้แก่ ความเป็นผู้มีจิตใจดีงาม มีความรัก ความเมตตา เห็นประโยชน์สุขของผู้อื่น เป็นต้น ด้านสมรรถภาพจิต ได้แก่ มีสติมั่นคง มีความอดทนสูงงาน มีสมาธิตั้งมั่น เป็นต้น และด้านสุขภาพจิต ได้แก่ มีความเบิกบาน ร่าเริง แจ่มใส เป็นต้น

- **ด้านปัญญา** มีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ การทำงาน เช่น ความสามารถในการแสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อหน้าที่การงานตลอดจนความสามารถในการคิด วิเคราะห์ เชื่อมโยง ความรู้ความคิด ด้วยการไตร่ตรอง วินิจฉัยด้วยปัญญาเพื่อความเข้าใจตามธรรมชาติและความเป็นจริง

คณะกรรมการการจึงมีข้อเสนอ ดังนี้

(๑) **ข้อเสนอด้านการแต่งตั้งโยกย้ายครูผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา** ให้คณะกรรมการพิจารณาเลื่อนขั้น แต่งตั้ง โยกย้ายครู ผู้บริหารและบุคลากรทาง การศึกษา โดยพิจารณาพัฒนาบุคคลทั้ง ๔ ด้าน หรืออีกนัยหนึ่งคือพิจารณาด้านคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับด้านความสามารถทางด้านวิชาการหรือการบริหาร ทั้งให้มีการนำผลการพัฒนานักเรียน และผู้ได้บังคับบัญชาด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเลื่อน แต่งตั้งโยกย้ายครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วย

(๒) **ข้อเสนอด้านการประเมินนักเรียนอย่างเป็นองค์รวมรอบด้าน**

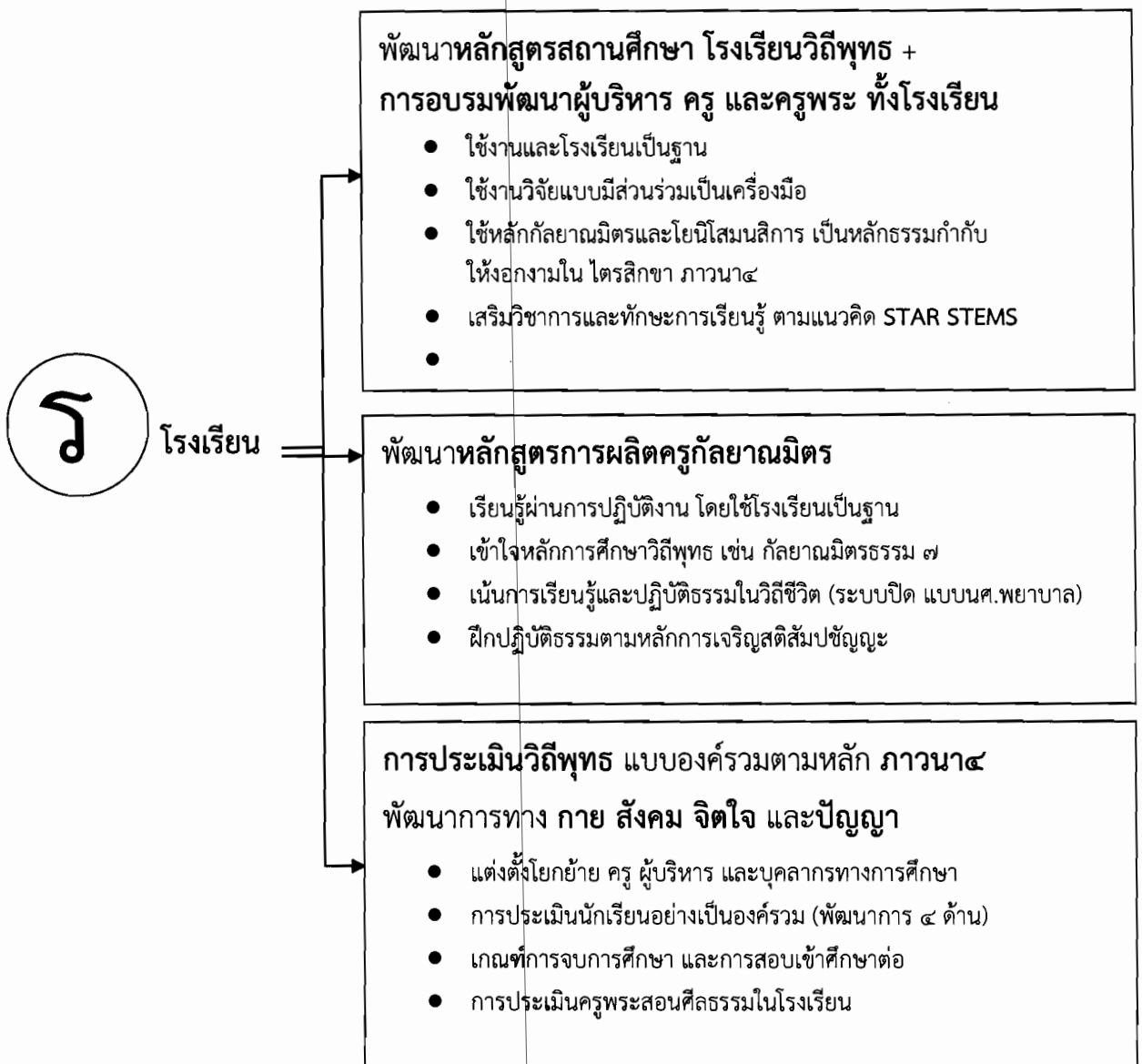
ให้กระทรวงศึกษาธิการกวาดขันสถานศึกษาแต่ละแห่งให้มีการวัดประเมินผลนักเรียนให้ครบทั้ง ๔ ด้าน ตามสภาพจริงอย่างเป็นรูปธรรม และมีสัดส่วนการวัดประเมินผลระหว่างการประเมินเพื่อตัดสินกับประเมินเพื่อพัฒนาที่มีความสมดุล เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของการจัดการเรียนรู้ และนำผลการประเมินกลับมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการนักเรียนเป็นรายบุคคล

(๓) ข้อเสนอแนะด้านเกณฑ์การจบการศึกษา และการสอบเข้าศึกษาต่อ

ให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เพิ่มหรือปรับเกณฑ์การจบการศึกษา การสอบเข้าศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ ในทุกสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ที่บ่งบอกถึงการเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบุคคลต่างๆ สังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อมให้มีสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐

(๔) ข้อเสนอแนะด้านการประเมินครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (ครูพระ ครูแม่ชี)

ให้ผู้อำนวยการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพิจารณาคัดเลือกและประเมินการสอนของครูแม่ชีและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ร่วมกับสำนักงานพระสอนศีลธรรม^{๔๗} ในด้านความเป็นกัลยาณมิตรต้นแบบแก่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองความสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อบ่มเพาะ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของนักเรียน

ภาพที่ ๑๐ ผังความคิดรวบยอด แผนปฏิบัติการจัดการศึกษาวิถีพุทธในระบบโรงเรียน (ร.โรงเรียน)

บวร วิถีพุทธ

๑.๔ การจัดตั้งเครือข่ายพัฒนาการศึกษาวิถีพุทธ: “เครือข่าย บวร วิถีพุทธ”

ด้วยการศึกษาวิถีพุทธเป็นรากฐานของสังคมไทย ในการอบรมบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กเยาวชน และประชาชนคนไทย มายาวนานตลอดประวัติศาสตร์ชาติไทย แต่ยังคงขาดหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการสนับสนุนและพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จึงเห็นสมควรให้มีหน่วยงานรับผิดชอบในลักษณะ “เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวิถีพุทธ” ที่มีรูปแบบการทำงานทั้งอย่างเป็นทางการและทางวิชาการ ประกอบด้วยข้อเสนอ ดังนี้

๑.๔.๑ ข้อเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการ ให้พิจารณามอบหมายให้หน่วยงานในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ศึกษาธิการจังหวัด ทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาวิถีพุทธ รับผิดชอบในการกำกับติดตาม ในลักษณะเป็นเครือข่ายบวรวิถีพุทธในส่วนกลาง เพื่อส่งเสริมให้เกิดการสร้างเครือข่ายบวรวิถีพุทธใน ระดับเขตพื้นที่ จังหวัด และภูมิภาค ต่อไป ในรูปแบบโค้ชชิ่งทีมที่มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน มีองค์ประกอบของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธต้นแบบ ศึกษาพิเศษวิถีพุทธ พระสงฆ์/แม่ชี ครูอาจารย์ พ่อแม่ผู้ปกครอง และผู้อุปถัมภ์สนับสนุนในพื้นที่^{๔๔} จัดสรรงบประมาณให้เครือข่ายต่าง ๆ ได้มาเป็นกัลยาณมิตรช่วยเหลือกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ ในรูปแบบสมัชชาการศึกษาวิถีพุทธประจำปี อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

๑.๔.๒ ข้อเสนอต่อสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาวิถีพุทธ ให้ร่วมกันจัดตั้งสถาบันวิชาการ ซึ่งบริหารโดยคณะกรรมการร่วมจากทุกภาคส่วนด้านการศึกษาวิถีพุทธเพื่อสนับสนุนการทำงานขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาวิถีพุทธ ที่ทำงานร่วมกับหน่วยงานรับผิดชอบตามข้อ ๑.๔.๑ โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ในการเผยแพร่ สื่อสารให้ความรู้และจัดการอบรมกับผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาวิถีพุทธทุกระดับ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในสมัชชาการศึกษาวิถีพุทธระดับประเทศ

**“... โรงเรียนวิถีพุทธจะเดินหน้าต่อไปอย่างมีพลัง ในการที่จะ
สร้างสรรค์อนาคตของชุมชน สังคม ประเทศชาติ และโลกทั้งหมด
ให้เป็นวิถีแห่งสันติสุขที่ยั่งยืนสืบไป”**

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๔๔}

วิถีพุทธ

ข้อเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการ

ส่งเสริมเครือข่ายบวรวิถีพุทธ ส่วนกลาง

และในระดับเขตพื้นที่ จังหวัด ภูมิภาค

- ในลักษณะโค้ชซิ่งทีมกัลยาณมิตร
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบสมัชชาการศึกษาวิถีพุทธ ระดับประเทศ อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

ข้อเสนอต่อสถาบันอุดมศึกษา ที่เชี่ยวชาญการศึกษาวิถีพุทธ

ให้ร่วมกันจัดตั้งสถาบันวิชาการ เพื่อสนับสนุนการทำงาน

ขับเคลื่อนการจัดการศึกษาวิถีพุทธ ที่ทำงานร่วมกับเครือข่ายบวรวิถีพุทธในระดับต่างๆ

- ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือ
- เผยแพร่ สื่อสารให้ความรู้และจัดการอบรมให้บุคลากรการศึกษาวิถีพุทธทุกรูปแบบ และทุกระดับ
- อำนวยการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในสมัชชาการศึกษาวิถีพุทธระดับประเทศ

ภาพที่ ๑๑ ผังความคิดรวบยอด แผนปฏิรูปการจัดตั้งเครือข่ายพัฒนาการศึกษาวิถีพุทธ
(เครือข่าย บวร วิถีพุทธ)

๒. วิธีการปฏิรูป

บ้าน วิถีพุทธ

๒.๑ การจัดการศึกษาวิถีพุทธในครอบครัวและชุมชน: ห้องเรียนพ่อแม่

๒.๑.๑ ให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นเจ้าภาพหลัก ตั้งคณะกรรมการระดับนโยบายที่ประกอบด้วยผู้แทนจาก กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ และโรงเรียน ร่วมมือกับวัดและชุมชน ทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาพ่อแม่ผู้ปกครอง ตั้งแต่คิดเริ่มสร้างครอบครัว การเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่ในครรภ์ แรกคลอด เลี้ยงลูกช่วงปฐมวัยไปจนถึงลูกโตเป็นวัยรุ่นให้มีความพร้อมทางด้านสุขภาพอนามัย และมีพัฒนาการตามวัย ให้พ่อแม่สามารถจัดการเรียนรู้ให้บุตรอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านพฤติกรรม-จิตใจ-ปัญญา

๒.๑.๒ ให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นเจ้าภาพจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านพัฒนาการเด็กและเยาวชน และด้านการจัดการเรียนรู้จากหน่วยงานเอกชน วัด ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์และโรงเรียนต้นแบบ และสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เข้ามาช่วยกันออกแบบและพัฒนาหลักสูตรห้องเรียนพ่อแม่วิถีพุทธ โดยแบ่งตามช่วงวัยของลูกตั้งแต่ วางแผนครอบครัว-ตั้งครรภ์, ๐-๒ ปี, ๓-๕ ปี, ๖-๑๑ ปี, ๑๒-๑๗ ปีสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครอง ให้สามารถจัดการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมทั้งพฤติกรรม-จิตใจ-ปัญญา ตามหลักไตรสิกขาได้

๒.๑.๓ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดและมอบนโยบายให้ โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาผู้ปกครองในโรงเรียนของตนเอง ให้ (๑) มีความรู้ความเข้าใจพัฒนาการตามวัย ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา (๒) มีทักษะที่สามารถจัดการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมทั้งพฤติกรรม-จิตใจ-ปัญญาตามหลักไตรสิกขา ในครอบครัวของตัวเองได้ และ (๓) มีบทบาทสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลานได้ประสานสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียน

ให้โรงเรียนนำร่อง พัฒนาเครือข่ายสมาคมผู้ปกครองการศึกษาวิถีพุทธขึ้นมาเป็นกำลังสนับสนุนและระดมทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนเป็นข้อต่อประสานงานระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

ให้กระทรวงศึกษาธิการมอบนโยบายให้ ศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้ประสานกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมผู้ปกครอง และวัดในท้องถิ่น จัดหางบประมาณมาสนับสนุนงานด้านนี้ ให้โรงเรียนเป็นการเฉพาะ มิใช่เป็นการฝากงานเพิ่มภาระให้ครูในโรงเรียน

บ

บ้าน

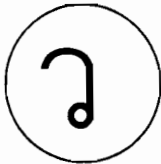
กระทรวงสาธารณสุข เป็นเจ้าภาพหลัก ตั้งคณะกรรมการระดับนโยบายที่ประกอบด้วย ผู้แทนจาก กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนให้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ และ **โรงเรียน** ร่วมมือกับ**วัดและชุมชน** ทำหน้าที่ร่วมมือกันจัดการเรียนรู้ให้พ่อแม่ ตั้งแต่เริ่มสร้างครอบครัว ไปจนถึง ลูกเข้าสู่วัยรุ่น

กระทรวงสาธารณสุขเป็นเจ้าภาพจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชน วัด ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ โรงเรียนต้นแบบ และสถาบันอุดมศึกษา มาช่วยกันออกแบบและพัฒนาหลักสูตรห้องเรียนพ่อแม่ ตั้งแต่เริ่มสร้างครอบครัว, ตั้งครรภ์, ๐-๒ปี, ๓-๕ ปี, ๖-๑๑ ปี, ๑๒-๑๗ ปี

กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดและมอบนโยบายให้

- โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาผู้ปกครองของตนเอง
 - (๑) ให้มีความรู้ความเข้าใจพัฒนาการตามวัย ทั้งทางด้านร่างกาย
 - (๒) ให้สามารถจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ในครอบครัวตัวเองได้
 - (๓) ให้สนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลานได้สอดคล้องกับโรงเรียน
- ให้โรงเรียนนำร่อง พัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองการศึกษาวิถีพุทธ ชื่นมระดมทรัพยากร และเป็นข้อต่อระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองและหน่วยงานของรัฐ
- ให้ ศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้ประสานกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมผู้ปกครอง และวัดในท้องถิ่น จัดหางบประมาณมาสนับสนุนงานด้านนี้ ให้โรงเรียนเป็นการเฉพาะ **มิใช่** เป็นการฝากงานเพิ่มภาระให้ครูในโรงเรียน

ภาพที่ ๑๒ ผังความคิดรวบยอด วิธีปฏิบัติการจัดการศึกษาวิถีพุทธในครอบครัว (บ.บ้าน)

วัด วิถีพุทธ

๒.๒ การจัดการศึกษาวิถีพุทธผ่านวิถีวัฒนธรรม: วันพระบันดาลใจ

๒.๒.๑ ให้กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดและมอบหมายนโยบายให้โรงเรียน ร่วมมือกับวัดและสถานปฏิบัติธรรมที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรม **วันพระบันดาลใจ** ค้นหาโรงเรียน-วัดต้นแบบ ที่สามารถจัดการเรียนรู้ให้ครอบครัว ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นสิ่งที่พึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มาถอดบทเรียน แล้วจัดทำคู่มือและสื่อเผยแพร่ออกไปสู่ โรงเรียน-วัดอื่น ๆ ที่สนใจจะจัดกิจกรรมวันพระบันดาลใจ ต่อไป

โรงเรียนที่อยู่ใกล้กับวัดที่จัดงาน มอบหมายให้คณะผู้นำนักเรียน ได้เป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรม ตั้งแต่วางแผนงาน ดำเนินงาน และถอดบทเรียนหลังเสร็จงาน ในรูปแบบกระบวนการเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรม

๒.๒.๒ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด ข้าราชการผู้ใหญ่ หรือผู้นำท้องถิ่น ได้เป็นตัวอย่างในการ **พาครอบครัวเข้าวัดทำบุญทุกวันพระที่เป็นวันเพ็ญ** ปีละ ๑๒ ครั้ง และใช้โอกาสนี้ได้พบปะและเยี่ยมเยียนประชาชน

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรร่วมมือกับกรมการศาสนา ในการค้นหาวัดต้นแบบงานบุญสามัคคีธรรมวันเพ็ญ ที่สามารถจัดกิจกรรมเชิงธรรมะที่เหมาะสมกับคนหลากหลายวัย มาถอดบทเรียนเพื่อจัดทำคู่มือและสื่อเผยแพร่ให้วัดอื่น ๆ ที่สนใจได้นำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

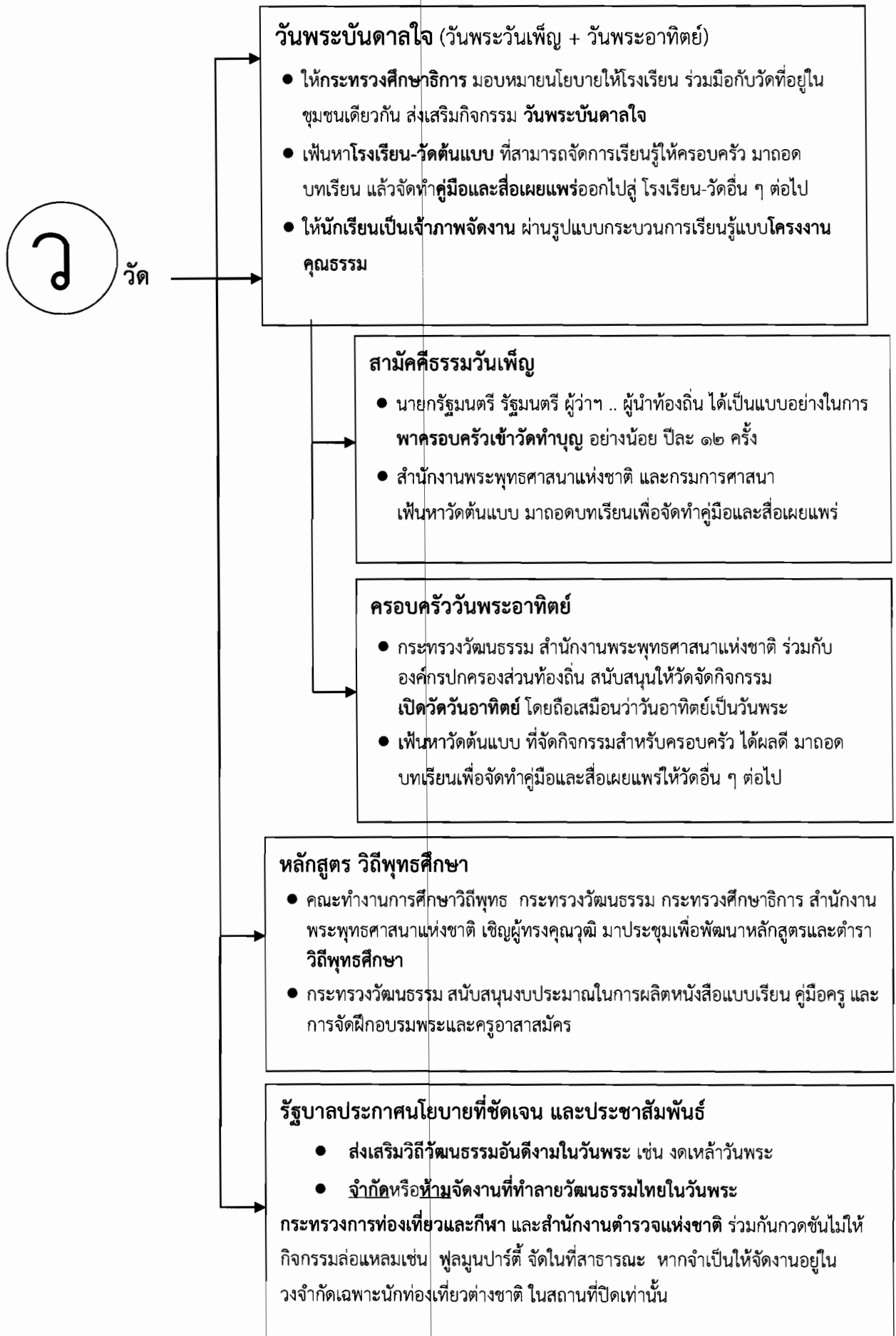
๒.๒.๓ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนให้วัดต่าง ๆ ได้จัดกิจกรรมเปิดวัดวันอาทิตย์ โดยถือเสมือนว่าวันอาทิตย์เป็นวันพระ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรร่วมมือกับกรมการศาสนาในการค้นหาวัดต้นแบบที่สามารถจัดกิจกรรมสำหรับครอบครัววันพระอาทิตย์ ที่เหมาะสมและได้ผลดี มาถอดบทเรียนเพื่อจัดทำคู่มือและสื่อเผยแพร่ให้วัดอื่น ๆ ที่สนใจได้นำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

๒.๒.๔ ให้คณะทำงานการศึกษาวิถีพุทธ ร่วมกับกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เชิญผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ด้านประวัติศาสตร์ และด้านการจัดการเรียนรู้ มาประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาหลักสูตรและตำรา **วิถีพุทธศึกษา** ร่วมกับผู้แทนจากวัดนำร่องที่อาสาเข้าร่วมทดลองใช้หลักสูตรวิถีพุทธศึกษาดังกล่าว

ทั้งนี้ กระทรวงวัฒนธรรม ควรช่วยสนับสนุนงบประมาณให้มีการผลิตหนังสือแบบเรียนคู่มือครู และการจัดฝึกอบรมพระและครูอาสาสมัคร ที่มาช่วยสอนและทำกิจกรรมที่วัด ให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ

๒.๒.๕ รัฐบาลประกาศนโยบายที่ชัดเจน และประชาสัมพันธิ์ให้ประชาชนได้ทราบโดยทั่วกัน ในการส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามในวันพระ เช่น งดเหล้าวันพระ ฟังธรรมวันพระ และสั่งการ ห้ามมิให้มีการจัดงานที่ทำลายวัฒนธรรมอันดีงามของไทยในวันพระวันเพ็ญ อย่างเช่น กิจกรรมรื่นเริง ฟูลมูนปาร์ตี้ในวันเพ็ญ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรร่วมมือกันเข้มงวดกวดขันให้กิจกรรมล่อแหลมเช่นนี้ อยู่ในวงจำกัดเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในสถานที่ปิดเท่านั้น ไม่ให้จัดในที่สาธารณะ และห้ามมิให้มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ไม่ว่าในลักษณะใด

ภาพที่ ๑๓ ผังความคิดรวบยอด วิธีปฏิรูปการจัดการศึกษาวิธีพุทธผ่านวิถีวัฒนธรรม (ว.วัด)

โรงเรียน วิถีพุทธ

๒.๓ การจัดการศึกษาวิถีพุทธในระบบโรงเรียน: โรงเรียนวิถีพุทธ

๒.๓.๑ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนวิถีพุทธ และการอบรมเพื่อพัฒนาผู้บริหาร ครู และครูพระ ทั้งโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการมอบนโยบายและสนับสนุนงบประมาณ ให้โรงเรียนวิถีพุทธที่ต้องการพัฒนาตนเองเป็น โรงเรียนวิถีพุทธ มาร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบองค์รวม ผ่านกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติให้กับผู้บริหาร ครู และครูพระ ทั้งหมดของแต่ละโรงเรียน

โดยกำหนดกรอบเวลาดังนี้ ปีการศึกษาที่ ๑ - ๒ การสรรหาโรงเรียนที่มีศักยภาพและให้พัฒนาให้เป็นโรงเรียนต้นแบบ (ที่บุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแบบองค์รวม และระบบวิชาการของโรงเรียนอย่างแท้จริง) แล้วจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อถอดบทเรียน และจัดทำคู่มือการพัฒนาหลักสูตรระบบวิชาการของ โรงเรียนวิถีพุทธ

ในปีการศึกษาที่ ๓ พัฒนากลุ่มโรงเรียนต้นแบบรุ่นแรก (Training for the trainers) เพื่อขยายผลเชิงเครือข่ายต่อไปพร้อมกับเผยแพร่คู่มือ และสื่อการพัฒนาาระบบวิชาการโรงเรียนวิถีพุทธสู่ปัญหาสู่โรงเรียนอื่น ๆ ที่สนใจต่อไป

๒.๓.๒ การพัฒนาหลักสูตรการผลิต ครูกัลยาณมิตร

กระทรวงศึกษาธิการ มอบนโยบายให้ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา สั่งการให้คณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มีความสนใจ มาร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิถีพุทธ และผู้แทนจากโรงเรียนวิถีพุทธต้นแบบ มาช่วยกันพัฒนาหลักสูตรบูรณาการวิถีพุทธ สำหรับการจัดการเรียนการสอนใน ในระดับปริญญาตรีและโทในสถาบันอุดมศึกษา และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู

โดยมีข้อเสนอให้ใช้ระยะเวลา ๓ ปี ปีการศึกษาแรกจัดทำสารบบสถาบันอุดมศึกษาที่ได้ทำการเรียนการสอนแบบวิถีพุทธ การศึกษาแบบองค์รวม และการศึกษาแบบจิตตปัญญา และแบบแนวทางเลือกอื่น ๆ ถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้และองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ปีการศึกษาที่ ๒ สถานศึกษาร่างหลักสูตรวิพากษ์หลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตร ปีการศึกษาที่ ๓ สถาบันเครือข่ายต่าง ๆ นำหลักสูตรไปทดลองสอน ประเมินและสรุปผล

ส่งเสริมและจูงใจให้สถาบันอุดมศึกษา ออกแบบหลักสูตรการผลิตครูในระบบปิดที่อยู่หอพัก ในแบบเดียวกับนักศึกษาพยาบาล ที่เน้นการเรียนรู้และปฏิบัติธรรมในชีวิต ทำให้เกิดการบ่มเพาะจริยา และจิตวิญญาณความเป็นครูกัลยาณมิตร การเรียนความรู้ทางวิชาชีพและการใช้ชีวิตถูกโอบล้อมอย่างบูรณาการเป็นวิถีเดียวกันในชีวิต ไม่แยกส่วน และให้ใคร่ต่าการบรรจุเป็นครูประจำการของกระทรวงศึกษาธิการ เต็มตามจำนวนผู้ที่จบการศึกษาในระบบปิดแบบนี้

๒.๓.๓. ด้านการประเมินวิถึพุทธ

(๑) ข้อเสนอด้านการแต่งตั้งโยกย้ายครูผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา

ให้กระทรวงศึกษาธิการ มอบนโยบายให้หน่วยงานที่รับผิดชอบการเลื่อนชั้น แต่งตั้ง โยกย้ายครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา ปรับเกณฑ์การพิจารณาให้ประเมินจากพัฒนาการทั้ง ๔ ด้านตามหลักภาวะนา ๔ หรืออีกนัยหนึ่งคือพิจารณาด้านคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับด้านความสามารถทางด้านวิชาการหรือการบริหาร ทั้งให้มีการนำผลการพัฒนานักเรียน และผู้ได้บังคับบัญชาด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเลื่อน แต่งตั้งโยกย้ายครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วย

(๒) ข้อเสนอด้านการประเมินนักเรียนอย่างเป็นองค์รวมรอบด้าน

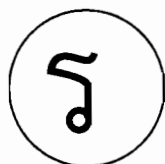
ให้กระทรวงศึกษาธิการมอบนโยบาย และกวดขันสถานศึกษาแต่ละแห่งให้มีการวัดประเมินผลนักเรียนให้ครบทั้ง ๔ ด้าน ตามสภาพจริงอย่างเป็นรูปธรรม และมีสัดส่วนการวัดประเมินผลระหว่างการประเมินเพื่อตัดสินกับประเมินเพื่อพัฒนาที่มีความสมดุล สอดคล้องกับบริบทของการจัดการเรียนรู้ และนำผลการประเมินกลับมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการนักเรียนเป็นรายบุคคล

(๓) ข้อเสนอด้านเกณฑ์การจบการศึกษา และการสอบเข้าศึกษาต่อ

ให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เพิ่มหรือปรับเกณฑ์การจบการศึกษา การสอบเข้าศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ ในทุกสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ที่บ่งบอกถึงการเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบุคคลต่าง ๆ สังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อมให้มีสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐

(๔) ข้อเสนอด้านการประเมินพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ให้ผู้อำนวยการโรงเรียน มีส่วนร่วมในการพิจารณาคัดเลือกและประเมินการสอนของครูพระ ร่วมกับสำนักงานครูพระสอนศีลธรรม ในด้านความเป็นกัลยาณมิตรต้นแบบ ความสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของนักเรียน

โรงเรียน

**กระทรวงศึกษาธิการ มอบนโยบายและสนับสนุนงบประมาณ ให้โรงเรียน
วิถิพุทธ มาร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ไปพร้อมกับการอบรม
พัฒนาผู้บริหาร ครู และครูพระ ทั้งโรงเรียน**

- ๒ ปีแรกสรรหาและพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธต้นแบบ
- ปีที่ ๓ ขยายผลสู่เครือข่าย
- จัดทำและเผยแพร่คู่มือและสื่อการพัฒนาระบบวิชาการ รร.วิถิพุทธ

พัฒนาหลักสูตรการผลิตครูกัลยาณมิตร

กระทรวงศึกษาธิการ มอบนโยบายให้ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา
สั่งการให้ คณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ร่วมกับ
ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนจากโรงเรียนวิถิพุทธต้นแบบ มาช่วยกันพัฒนาหลักสูตร
บูรณาการวิถิพุทธ ในระดับปริญญาตรีและโทในสถาบันอุดมศึกษา และหลักสูตร
ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู

- ปีที่ ๑ จัดทำสารบบสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนแบบวิถิพุทธ
การศึกษาแบบองค์รวม และการศึกษาแบบจิตตปัญญา แล้วถอดบทเรียน
- ปีที่ ๒ สถานศึกษาร่างหลักสูตร วิชาหลักหลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตร
- ปีที่ ๓ สถาบันเครือข่าย นำหลักสูตรไปทดลองสอน ประเมินและสรุปผล
- ส่งเสริมและจูงใจให้สถาบันอุดมศึกษา ออกแบบหลักสูตรการผลิตครูในระบบ
ปิดที่อยู่หอพักใน แบบเดียวกับนักศึกษาพยาบาล มุ่งป่มเพาะจริยา และ
จิตวิญญาณความเป็นครูกัลยาณมิตร และให้โควตาการบรรจุเป็นครูประจำการ
ของกระทรวงศึกษาธิการ เต็มตามจำนวนผู้ที่จบการศึกษาในระบบปิดแบบนี้

การประเมินวิถิพุทธ แบบองค์รวมตามหลัก ภาวนา๔

พัฒนาการทาง กาย สังคม จิตใจ และปัญญา

- แต่งตั้งโยกย้าย ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา
- การประเมินนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม (พัฒนาการ ๔ ด้าน)
- เกณฑ์การจบการศึกษา และการสอบเข้าศึกษาต่อ
- การประเมินครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ภาพที่ ๑๔ ผังความคิดรวบยอด วิธีปฏิรูปการจัดการศึกษาวิถิพุทธในระบบโรงเรียน (ร.โรงเรียน)

บวร วิถีพุทธ

๒.๔ การจัดตั้งเครือข่ายพัฒนาการศึกษาวิถีพุทธ: “เครือข่าย บวร วิถีพุทธ”

ให้ คณะกรรมการอิสระด้านการปฏิรูปการศึกษา ที่รัฐบาลจักต้องตั้งขึ้นตามมาตรา ๒๖๑ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้ประสานกับคณะทำงานการศึกษาวิถีพุทธ เพื่อพิจารณาแต่งตั้ง คณะกรรมการในลักษณะ “เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวิถีพุทธ” ทำหน้าที่ช่วยคณะกรรมการอิสระด้านการปฏิรูปการศึกษาชุดดังกล่าว ได้กำกับติดตามการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาวิถีพุทธเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ตามรายงานฉบับนี้ ไปจนกว่าจะจัดตั้ง เครือข่าย บวรวิถีพุทธ ส่วนกลาง ขึ้นได้สำเร็จ

๒.๔.๑ ข้อเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการ

ให้พิจารณามอบหมายให้หน่วยงานในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายบวรวิถีพุทธในระดับเขตพื้นที่ หรือ จังหวัด ในรูปแบบโค้ชชิ่งทีม กัลยาณมิตร ที่ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนวิถีพุทธต้นแบบ อย่างน้อย ๕ แห่ง ศึกษานิเทศก์ ผู้ประสานงาน ครูต้นแบบวิถีพุทธ ครูพระต้นแบบ ตัวแทนพ่อแม่วิถีพุทธ ผู้อุปถัมภ์ แล้วจัดให้เกิดเครือข่าย ในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ในรูปแบบสมัชชาการศึกษาวิถีพุทธ ประจำปี อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง เพื่อ เป็นกัลยาณมิตรช่วยเหลือกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ

๒.๔.๒ ข้อเสนอต่อสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาวิถีพุทธ

ให้สถาบันอาศรมศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นแกนหลักในการประชุมหารือ เพื่อพิจารณาร่วมกันจัดตั้งสถาบันวิชาการด้านการศึกษาวิถีพุทธ โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ในการเผยแพร่ สื่อสารให้ความรู้ และจัดการอบรมกับผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาวิถีพุทธทุกรูปแบบและทุกระดับ อำนาจการให้เกิดการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในสมัชชาการศึกษาวิถีพุทธระดับประเทศ

**บวร
วิถีพุทธ**

ให้คณะกรรมการอิสระด้านการปฏิรูปการศึกษาที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้น ตามมาตรา ๒๖๑ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้ประสานกับคณะกรรมการ การศึกษาวิถีพุทธ แต่งตั้งคณะกรรมการในลักษณะเครือข่ายพัฒนาการศึกษา วิถีพุทธ ทำหน้าที่ช่วยคณะกรรมการอิสระด้านการปฏิรูปการศึกษาชุดดังกล่าว ได้กำกับติดตามการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาวิถีพุทธเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ตามรายงานฉบับนี้ ไปจนกว่าจะจัดตั้ง **เครือข่าย บวร วิถีพุทธ** ส่วนกลาง ขึ้น ได้สำเร็จ

ข้อเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการ

ส่งเสริมเครือข่ายบวรวิถีพุทธ ในระดับเขตพื้นที่/จังหวัด

- ในลักษณะโค้ชซึ่งมีกัลยาณมิตร (ผอ.ร.ร.วิถีพุทธต้นแบบระดับเขตพื้นที่ หรือ จังหวัด อย่างน้อย ๕ แห่ง ศึกษาวิเคราะห์ผู้ประสานงาน ครูต้นแบบวิถีพุทธ ครูพระต้นแบบ ตัวแทนพ่อแม่วิถีพุทธ ผู้อุปถัมภ์)
- ยกระดับเครือข่ายมาสู่ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบสมัชชาการศึกษาวิถีพุทธ ระดับประเทศ อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

ข้อเสนอต่อสถาบันอุดมศึกษา ที่เชี่ยวชาญการศึกษาวิถีพุทธ

ให้ร่วมกันจัดตั้งสถาบันวิชาการ เพื่อสนับสนุนการทำงานขับเคลื่อน การจัดการศึกษาวิถีพุทธ ที่ทำงานร่วมกับเครือข่ายบวรวิถีพุทธ ในระดับต่าง ๆ

- ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือ
- เผยแพร่ สื่อสารให้ความรู้และจัดการอบรมให้บุคลากรการศึกษาวิถีพุทธทุก รูปแบบ และทุกระดับ
- อำนวยการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในสมัชชาการศึกษาวิถีพุทธ ระดับประเทศ

ภาพที่ ๑๕ ผังความคิดรวบยอด วิธีปฏิรูปการจัดตั้งเครือข่ายการพัฒนาการศึกษาวิถีพุทธ (เครือข่าย บวร วิถีพุทธ)

๓. กำหนดเวลาการขับเคลื่อนการปฏิรูป

ระยะที่ ๑ เตรียมการ (๓ เดือน) : เป็นการกำหนดนโยบาย มอบนโยบาย และสั่งการตามสายงาน บังคับบัญชา การจัดเตรียมเอกสารและสื่อประชาสัมพันธ์ การจัดประชุมชี้แจง และสื่อสารทำความเข้าใจ แก่บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ ๒ พัฒนาบุคลากร (๖ เดือน - ๑ ปี) : การประชุมถอดบทเรียนเพื่อจัดทำหลักสูตร การจัดอบรมพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้อง การโค้ชชิ่งและนิเทศติดตาม

ระยะที่ ๓ พัฒนา บ้าน วัด โรงเรียน วิถีพุทธ ต้นแบบให้เป็นศูนย์เรียนรู้ ระดับจังหวัด (๓ ปี) ทำวิจัยเชิงทดลอง กับบ้าน วัด โรงเรียน วิถีพุทธต้นแบบ เพื่อพัฒนาและยกระดับให้เป็นศูนย์เรียนรู้ที่มีคุณภาพในระดับจังหวัด

ระยะที่ ๔ พัฒนาสู่ความยั่งยืน (๑๐ ปี) จัดทำแผนพัฒนาเครือข่าย บวร วิถีพุทธ ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค และระดับประเทศ ขยายผลจากศูนย์เรียนรู้ระดับจังหวัด ลงสู่พื้นที่ระดับตำบล ให้ทั่วถึงทุกตำบล จัดงานสัมมนาและสมัชชาการศึกษาวิถีพุทธ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นประจำต่อเนื่อง ทุกปี

๔. แหล่งที่มาของงบประมาณ

๔.๑ การจัดการศึกษาวิถีพุทธในครอบครัวและชุมชน: **ห้องเรียนพ่อแม่ (บ้าน)**

ให้กระทรวงมหาดไทย-องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกระทรวงสาธารณสุขเป็นเจ้าภาพหลัก ด้านงบประมาณสนับสนุน

๔.๒ การจัดการศึกษาวิถีพุทธผ่านวิถีวัฒนธรรม: **วันพระบันดาลใจ (วัด)**

ให้กระทรวงวัฒนธรรม-กรมการศาสนา และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นเจ้าภาพหลัก ด้านงบประมาณสนับสนุน

๔.๓ การจัดการศึกษาวิถีพุทธในระบบโรงเรียน: **โรงเรียนวิถีพุทธ (โรงเรียน)**

ให้กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันผลิตครู สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นเจ้าภาพหลักด้านงบประมาณสนับสนุน

๔.๔ การจัดตั้งเครือข่ายพัฒนาการศึกษาวิถีพุทธ: **เครือข่าย บวร วิถีพุทธ**

ให้กระทรวงศึกษาธิการ มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ศึกษาธิการจังหวัด และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดประชุมเพื่อสร้างเครือข่าย บวร วิถีพุทธ ในระดับเขตพื้นที่/จังหวัด/ภูมิภาค และการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในงานสมัชชาการศึกษา วิถีพุทธระดับประเทศ อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

ให้สถาบันอาศรมศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยสนับสนุนงบประมาณ และสถานที่ ในช่วงแรกของการจัดตั้งเครือข่าย **เครือข่าย บวร วิถีพุทธ ส่วนกลาง** หลังจากนั้นให้เครือข่ายแต่ละระดับทำการระดมทุนและทรัพยากรต่าง ๆ มาสนับสนุนด้วยตนเอง

๕. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

๕.๑ การจัดการศึกษาวิถีพุทธในครอบครัวและชุมชน: **ห้องเรียนพ่อแม่** (บ้าน)

ให้กระทรวงมหาดไทย-องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕.๒ การจัดการศึกษาวิถีพุทธผ่านวิถีวัฒนธรรม: **วันพระบันดาลใจ** (วัด)

ให้กระทรวงวัฒนธรรม-กรมการศาสนา และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕.๓ การจัดการศึกษาวิถีพุทธในระบบโรงเรียน: **โรงเรียนวิถีพุทธ** (โรงเรียน)

ให้กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันผลิตครู สำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้รับผิดชอบหลัก ประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕.๔ การจัดตั้งเครือข่ายพัฒนาการศึกษาวิถีพุทธ: **เครือข่าย บวร วิถีพุทธ**

ให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ ศึกษาธิการจังหวัด สนับสนุนงบประมาณในการจัดประชุมเพื่อสร้างเครือข่าย บวร วิถีพุทธ และการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในงานสัมมนาการศึกษาวิถีพุทธระดับประเทศ อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

ให้สถาบันอาศรมศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นผู้รับผิดชอบหลัก ในช่วงแรกของการจัดตั้ง**เครือข่าย บวร วิถีพุทธ** ส่วนกลาง

๖. ข้อเสนอแนะ

๖.๑ ให้คณะกรรมการอิสระด้านการปฏิรูปการศึกษา ที่รัฐบาลจักต้องตั้งขึ้นตามมาตรา ๒๖๑ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้ประสานกับคณะกรรมการการศึกษาวิถีพุทธ เพื่อพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการในลักษณะ “เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวิถีพุทธ” ทำหน้าที่ช่วยคณะกรรมการอิสระด้านการปฏิรูปการศึกษาชุดดังกล่าว ได้กำกับติดตามการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาวิถีพุทธเพื่อการปฏิรูปการศึกษาตามรายงานฉบับนี้

๖.๒ ให้คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ได้นัดประชุมหารือกับกระทรวงและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามแผนการปฏิรูปตามรายงานฉบับนี้ เพื่อขอให้มีการตั้งคณะกรรมการระดับกระทรวงแต่ละกระทรวงในการพิจารณากำหนดนโยบาย และสั่งการหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละกระทรวงให้ได้รับทราบ ทำความเข้าใจและดำเนินการตามรายงานฉบับนี้

๖.๓ ให้คณะรัฐบาลได้เข้ากราบถวายรายงานแด่สมเด็จพระสังฆราช และกราบทูลเชิญสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานที่ปรึกษาภิกษุภิกษุณี

๖.๔ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มติมหาเถรสมาคม ในด้านการฟื้นฟูวิถีวันพระ และการส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ (ตามภาคผนวก ค. และ จ.) เชิงรุก ทั้งการจัดทำสื่อเผยแพร่ การจัดประชุมถวายความรู้พระสังฆาธิการ การสั่งการให้สำนักพุทธศาสนาจังหวัดทุกแห่งให้การสนับสนุน และการลงเยี่ยมในพื้นที่เพื่อสร้างการตื่นตัว และติดตามการขับเคลื่อนการศึกษาวิถีพุทธ อย่างต่อเนื่อง

๗. ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (ถ้ามี)

- ไม่มี -

คณะกรรมการจึงขอเสนอรายงานเรื่อง“การจัดการศึกษาวิฤทธิเพื่อการศึกษาให้สร้างคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”เพื่อให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้โปรดพิจารณา หากสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเห็นชอบด้วย ขอให้โปรดส่งรายงานไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

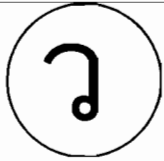
(นายวินัย ดะห์ลัน)

เลขานุการกรรมการ

๘. ตารางสรุปแผน “การจัดการศึกษาวิถีพุทธเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ให้สร้างคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลาการปฏิรูป	แหล่งที่มาของงบประมาณ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ข้อเสนอแนะ	ร่าง พ.ร.บ.
“การจัดการศึกษาวิถีพุทธเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ให้สร้างคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”	<p style="text-align: center;">บ</p> <p style="text-align: center;">บ้าน วิถีพุทธ</p> <p>๑.๑ การจัดการศึกษาวิถีพุทธในครอบครัวและชุมชน: ห้องเรียนพ่อแม่</p>	<p>๒.๑ การจัดการศึกษาวิถีพุทธในครอบครัวและชุมชน: ห้องเรียนพ่อแม่</p> <p>๒.๑.๑ ให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นเจ้าภาพหลัก ตั้งคณะกรรมการระดับนโยบายที่ประกอบด้วย ผู้แทนจาก</p>	<p>ระยะที่ ๑ เตรียมการ ๓) (เดือน: เป็นการกำหนดนโยบาย มอบนโยบาย และสั่งการตามสายงานบังคับบัญชา การจัดเตรียมเอกสาร</p>	<p>ใช้งบประมาณแผ่นดิน : กระทรวงมหาดไทย</p>	<p>กระทรวงมหาดไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p>	<p>๖.๑ ให้คณะกรรมการอิสระด้านการปฏิรูปการศึกษาที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นตามมาตรา ๒๖๑ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้ประสานกับคณะกรรมการศึกษาวิถีพุทธ เพื่อพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการในลักษณะ</p>	
เชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”	<p>๑.๑.๑ กำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนให้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ โรงเรียนร่วมมือกับวัดและชุมชน ทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาพ่อแม่ผู้ปกครอง ตั้งแต่เริ่มสร้างครอบครัว จนถึงวัยก่อนเข้าเรียน</p>	<p>กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนให้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล.รพ) ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ และ (.สต) โรงเรียน ร่วมมือกับวัดและชุมชน ทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาพ่อแม่ผู้ปกครอง ตั้งแต่คิดเริ่มสร้างครอบครัว จนถึงวัยก่อนเข้าเรียน</p>	<p>และสื่อประชาสัมพันธ์ การจัดประชุมชี้แจง และสื่อสารทำความเข้าใจแก่บุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>ระยะที่ ๒ พัฒนาบุคลากร เดือน ๖) – ๑ ปี (: การประชุมถอดบทเรียนเพื่อจัดทำหลักสูตร การจัดอบรมพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้อง การโค้ชชิ่งและนิเทศติดตาม</p>	<p>องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงสาธารณสุข</p>	<p>กระทรวงสาธารณสุข</p>	<p>“เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวิถีพุทธ” ทำหน้าที่ช่วยคณะกรรมการอิสระด้านการปฏิรูปการศึกษา ชุดดังกล่าว ได้กำกับติดตามการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาวิถีพุทธเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ตามรายงานฉบับนี้</p> <p>๖.๒ ให้คณะกรรมการวิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ได้นัดประชุมหารือกับกระทรวงและ</p>	

	<p>๑.๑.๒ ออกแบบและพัฒนา หลักสูตรห้องเรียนพ่อแม่ วิถีพุทธ โดยแบ่งตามช่วงวัย ของลูกตั้งแต่ ๐-๒ปี , ๓-๕ ปี, ๖-๑๑ปี , ๑๒-๑๘ปี สำหรับพ่อแม่ผู้ปกครอง ให้สามารถจัดการเรียนรู้ อย่างเป็นองค์รวมทั้ง พฤติกรรม-จิตใจ-ปัญญา ตามหลักไตรสิกขา ใน ครอบครัวของตนเองได้</p>	<p>๒.๑.๒ ให้กระทรวงสาธารณสุขเป็น เจ้าภาพจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดย เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ ด้านพัฒนาการเด็กและเยาวชน และ ด้านการจัดการเรียนรู้จากหน่วยงาน เอกชน วัด ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์และ โรงเรียนต้นแบบ และ สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ เข้ามาช่วยกัน ออกแบบและพัฒนา หลักสูตร ห้องเรียนพ่อแม่วิถีพุทธ โดยแบ่งตาม ช่วงวัยของลูกตั้งแต่ ๐-๒ปี , ๓-๕ปี , ๖-๑๑ปี , ๑๒-๑๘ปีสำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครองให้สามารถจัดการเรียนรู้ อย่างเป็นองค์รวมทั้งพฤติกรรม-จิตใจ- ปัญญา ตามหลักไตรสิกขาได้</p>	<p>ระยะที่ ๓ พัฒนา บ้าน วัด โรงเรียน วิถีพุทธ ต้นแบบ ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ ระดับ จังหวัด (ปี ๓) ทำวิจัยเชิง ทดลอง กับบ้าน วัด โรงเรียน วิถีพุทธต้นแบบ เพื่อพัฒนาและยกระดับให้ เป็นศูนย์เรียนรู้ที่มีคุณภาพ ในระดับจังหวัด</p> <p>ระยะที่ ๔ พัฒนาสู่ความ ยั่งยืน (ปี ๑๐)จัดทำ แผนพัฒนาเครือข่าย บวร วิถีพุทธ ในระดับตำบล</p>			<p>หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามแผนการ ปฏิรูปตามรายงานฉบับนี้ เพื่อขอให้มีการตั้ง คณะกรรมการระดับ กระทรวงแต่ละกระทรวง ในการพิจารณากำหนด นโยบาย และสั่งการ หน่วยงานที่รับผิดชอบใน แต่ละกระทรวงให้ได้ รับทราบ ทำความเข้าใจ และดำเนินการตาม รายงานฉบับนี้</p> <p>๖.๓ ให้คณะรัฐบาลได้เข้า กราบถวายรายงานแด่ สมเด็จพระสังฆราช และ กราบทูลเชิญสมเด็จพระสังฆราช เป็นประธาน ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์</p>	
	<p>๑.๑.๓ เสนอให้โรงเรียนเป็น ฐานในการพัฒนาผู้ปกครอง ในโรงเรียนของตนเอง</p>	<p>๒.๑.๓ กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และมอบนโยบายให้ โรงเรียนเป็นฐาน ในการพัฒนาผู้ปกครองในโรงเรียน ของตนเอง ให้ มีความรู้ความ (๑) เข้าใจพัฒนาการตามวัย ทั้งทางด้าน (๒) ปัญหาร่างกาย อารมณ์ สังคม สติ มีทักษะที่สามารถจัดการเรียนรู้ อย่างเป็นองค์รวมทั้งพฤติกรรม-จิตใจ- ปัญญาตามหลักไตรสิกขา ใน ครอบครัวของตัวเองได้ และ มี (๓) บทบาทสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตร</p>	<p>อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค และ ระดับประเทศ ขยายผลจาก ศูนย์เรียนรู้ระดับจังหวัด ลง สู่พื้นที่ระดับตำบลให้ทั่วถึง ทุกตำบล จัดงานสัมมนา และสมัชชา บวร วิถีพุทธ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็น ประจำต่อเนื่องทุกปี</p>				

		<p>หลานได้ประสานสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียน</p> <p>ให้โรงเรียนนำร่อง พัฒนาเครือข่ายสมาคมผู้ปกครองการศึกษาวิถิปุทธขึ้นมาเป็นกำลังสนับสนุนและระดมทรัพยากรต่าง ๆ</p> <p>ให้กระทรวง ศึกษาธิการประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมผู้ปกครอง และวัดในท้องถิ่น จัดหางบประมาณมาสนับสนุนงานด้านนี้ให้โรงเรียนเป็นการเฉพาะ</p>					
	<p></p> <p>วัด วิถิปุทธ</p> <p>๑.๒ การจัดการศึกษาวิถิปุทธผ่านวิถิวัฒนธรรม: วันพระบันดาลใจ</p> <p>๑.๒.๑ ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรม วันพระบันดาลใจ คือ การฟื้นฟูวิถิ</p>	<p>๒.๒ การจัดการศึกษาวิถิปุทธผ่านวิถิวัฒนธรรม: วันพระบันดาลใจ</p> <p>๒.๒.๑ ให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายให้โรงเรียน ร่วมมือกับวัดและสถานปฏิบัติธรรมที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน ส่งเสริมและสนับสนุน</p>	<p>ระยะที่ ๑ เตรียมการ ๓) (เดือน: เป็นการกำหนดนโยบาย มอบนโยบาย และสั่งการตามสายงานบังคับบัญชา การจัดเตรียมเอกสารและสื่อประชาสัมพันธ์ การจัดประชุมชี้แจง และสื่อสาร</p>	<p>ใช้งบประมาณแผ่นดิน: กระทรวงวัฒนธรรม-กรมการศาสนา</p>	<p>กระทรวงวัฒนธรรม-กรมการศาสนา</p> <p>สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ</p>		

<p>ตั้งเดิมใน วันพระใหญ่ทุก วันเพ็ญ และสร้างวิถีใหม่ใน วันพระอาทิตย์ ให้เป็นวันแห่งการเรียนรู้ร่วมกันของครอบครัวและชุมชน</p> <p>๑.๒.๒ สามัคคีธรรมวันเพ็ญ ชวนครอบครัวเข้าวัด ทุกวันพระวันเพ็ญ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนละ ๑ ครั้ง ปีละ ๑๒ ครั้ง เป็นอย่างน้อย โดยให้เด็กนักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้วัดเป็นเจ้าภาพจัดงานสามัคคีธรรม-สามัคคีทำ</p>	<p>กิจกรรม วันพระบันดาลใจ ค้นหาโรงเรียนมาถอดบทเรียน วัดต้นแบบ-แล้วจัดทำคู่มือและสื่อเผยแพร่ออกวัด-วัดอื่น สู โรงเรียน-ไปสู โรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป</p> <p>๒.๒.๒ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัดข้าราชการผู้ใหญ่ หรือผู้นำท้องถิ่น ได้เป็นตัวอย่างในการพาครอบครัวเข้าวัดทำบุญทุกวันพระที่เป็นวันเพ็ญ ปีละ ๑๒ ครั้ง และใช้โอกาสนี้ได้พบปะและเยี่ยมเยียนประชาชน</p>	<p>ทำความเข้าใจแก่บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>ระยะที่ ๒ พัฒนาบุคลากร เดือน ๖)- ๑ ปี (: การประชุมถอดบทเรียนเพื่อจัดทำหลักสูตร การจัดอบรม พัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้อง การโค้ชชิ่งและนิเทศติดตาม</p> <p>ระยะที่ ๓ พัฒนา บ้าน วัด โรงเรียน วิถีพุทธ ต้นแบบให้เป็นศูนย์เรียนรู้ ระดับจังหวัด (ปี ๓) ทำวิจัยเชิงทดลอง กับบ้าน วัด โรงเรียน วิถีพุทธต้นแบบ เพื่อพัฒนาและยกระดับให้เป็นศูนย์เรียนรู้ที่มีคุณภาพในระดับจังหวัด</p> <p>ระยะที่ ๔ พัฒนาสู่ความยั่งยืน (ปี ๑๐)จัดทำแผนพัฒนาเครือข่าย บวร วิถีพุทธ ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค และระดับประเทศ ขยายผลจาก</p>	<p>สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ</p>				
<p>ตามหลักชาวพุทธ ด้วยกระบวนการแบบโครงการ</p> <p>๑.๒.๓ ครอบครัววันพระอาทิตย์ สนับสนุนให้วัดต่างๆ ได้จัดกิจกรรมเปิดวัดวันอาทิตย์ โดยถือเสมือนหนึ่งว่าวันอาทิตย์เป็นวันพระ</p>	<p>สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรร่วมมือกับกรมการศาสนาในการค้นหาวัดต้นแบบ มาถอดบทเรียนเพื่อจัดทำคู่มือและสื่อเผยแพร่ให้วัดอื่นๆ ต่อไป</p> <p>๒.๒.๓ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนให้วัดต่างๆ ได้จัดกิจกรรมเปิดวัดวันอาทิตย์ โดยถือเสมือนว่าวันอาทิตย์เป็นวันพระ</p>						

	<p>๑.๒.๔ พัฒนาหลักสูตรและตำราวิถีพุทธศึกษา</p>	<p>สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรร่วมมือกับกรมการศาสนาในการ เพ็็นหาวัตตันแบบ มาถอดบทเรียน เพื่อจัดทำคู่มือและสื่อเผยแพร่ให้วัด อื่นๆ ต่อไป</p> <p>๒.๒.๔ ให้คณะทำงานการศึกษาวิถี พุทธ ร่วมกับกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ เชิญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ด้านประวัติศาสตร์ และด้านการ จัดการเรียนรู้ มาประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาหลักสูตรและตำราวิถีพุทธ ศึกษา ร่วมกับผู้แทนจากวัดนาร่องที่</p>	<p>ศูนย์เรียนรู้ระดับจังหวัด ลง สู่พื้นที่ระดับตำบลให้ทั่วถึง ทุกตำบล จัดงานสัมมนา และสมัชชา บวร วิถีพุทธ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็น ประจำต่อเนื่องทุกปี</p>				
	<p>๑.๒.๕ รัฐบาลควรมี นโยบายที่ชัดเจน ในการ ห้ามมิให้มีการจัดงานที่ ทำลายวัฒนธรรมอันดีงาม</p>	<p>อาสาเข้าร่วมทดลองใช้หลักสูตรวิถี พุทธศึกษาดังกล่าว</p> <p>ทั้งนี้ กระทรวงวัฒนธรรม ควรช่วย สนับสนุนงบประมาณให้มีการผลิต หนังสือแบบเรียน คู่มือครู และการจัด ฝึกอบรมพระและครูอาสาสมัคร</p> <p>๒.๒.๕ รัฐบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจน ห้ามมิให้มีการจัดงานที่ และสั่งการ ทำงานวัฒนธรรมอันดีงามของไทยใน</p>					

	<p>ของไทยในวันพระวันเพ็ญ อย่างเช่น กิจกรรมรื่นเริง ฟูลมุนปาร์ตี้ ในวันเพ็ญ</p>	<p>วันพระวันเพ็ญ อย่างเช่น กิจกรรม รื่นเริง ฟูลมุนปาร์ตี้ ในวันเพ็ญ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรร่วมมือ กันเข้มงวดกวดขันให้กิจกรรม ล่อแหลมเช่นนี้ อยู่ในวงจำกัดเฉพาะ นักท่องเที่ยวต่างชาติ ในสถานที่ปิด เท่านั้น ไม่ให้จัดในที่สาธารณะโดย เด็ดขาด และห้ามมิให้มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ไม่ว่าในลักษณะใด</p>					
<p>การจัดการ ศึกษาวิถีพุทธ เพื่อการปฏิรูป การ ศึกษา</p>	<p style="text-align: center;">ร</p> <p style="text-align: center;">โรงเรียน วิถีพุทธ</p> <p>๑.๓ การจัดการศึกษาวิถี พุทธในระบบโรงเรียน: โรงเรียนวิถีพุทธ</p> <p style="text-align: center;">การพัฒนาหลักสูตร การศึกษาแบบองค์รวม</p> <p>๑.๓.๑ การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา โรงเรียนวิถี พุทธ สู่ ปัญญา และ การ อบรมเพื่อพัฒนาผู้บริหาร</p>	<p>วิธีปฏิรูปตามแผนการปฏิรูปทั้ง ๓ หัวข้อ และ ๔ ประเด็นย่อยในข้อ ๓ นั้น แบ่งเป็นระดับการดำเนินงานเป็น ๕ ระดับ ได้แก่</p> <p>๑.ระดับนโยบาย</p> <p>๒.ระดับบริหารจัดการบุคลากร และ งบประมาณ</p> <p>๓.ระดับดำเนินการทั้งส่วนกลาง ส่วน ภูมิภาค</p> <p>๔.ระดับปฏิบัติในสถานที่จริง</p>	<p>การพัฒนาหลักสูตร การศึกษาแบบองค์รวม ระยะปีที่ ๑</p> <p>- สรรหาโรงเรียนต้นแบบ ที่บุคคลกรมีส่วนร่วมในการ สร้างหลักสูตรสถานศึกษา แบบองค์รวม</p> <p>- จัดทำคู่มือการพัฒนา หลักสูตร-ระบบวิชาการ โรงเรียนวิถีพุทธสู่ปัญญา ระยะปีที่ ๒-๓</p>	<p>ใช้งบประมาณ แผ่นดิน</p> <p>๑.กระทรวง ศึกษาธิการ</p> <p>๒.สถาบันผลิต ครู</p> <p>๓.สำนักงาน พระสอน ศีลธรรม ในโรงเรียน มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย</p>	<p>๑.กระทรวง ศึกษาธิการ</p> <p>๒.สถาบันผลิต ครู</p> <p>๓.สำนักงาน พระสอน ศีลธรรม ในโรงเรียน มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย</p>		

	<p>ครู และครูพระ ทั้งโรงเรียน</p> <p>๑.๓.๒ การพัฒนา หลักสูตรการผลิตครู กัลยาณมิตร</p>	<p>ทั้งนี้ทุกระดับจะขับเคลื่อนงานไปใน ทิศทางที่สอดคล้อง อันเนื่องมาจาก การหารือสื่อสารกันและกันอย่าง สม่ำเสมอ</p> <p>ดูคำอธิบายเพิ่มเติมได้ที่หน้า</p>	<p>- พัฒนากลุ่มโรงเรียน ต้นแบบรุ่นแรก (Training for the trainers) เพื่อ ขยายผลเชิงเครือข่ายต่อไป พร้อมกับ</p> <p>- เผยแพร่คู่มือและสื่อการ พัฒนาระบบวิชาการ โรงเรียนวิถีพุทธสู่ปัญญา สู่โรงเรียนอื่น ๆ ที่สนใจ ต่อไป</p> <p>การผลิตครูและครูพระ กัลยาณมิตร ระยะปี ๑-๒</p> <p>๑.จัดทำสารบบสถาบัน</p>	<p>มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย</p>			
			<p>อุดมศึกษาที่ได้ทำการเรียน การสอนแบบวิถีพุทธ การศึกษาแบบองค์รวม การศึกษาแบบจิตตปัญญา และแบบแนวทางเลือกอื่น ๆ</p> <p>๒.ถอดบทเรียนการจัดการ เรียนรู้และองค์ประกอบ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง</p> <p>๓.สถานศึกษาร่างหลักสูตร วิพากษ์หลักสูตร และ ปรับปรุงหลักสูตร</p> <p>ระยะปีที่ ๒-๓</p>				

	<p>๑.๓.๓ ด้านการประเมินวิถีพุทธ (๑) ข้อเสนอด้านการแต่งตั้งโยกย้ายครูผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา (๒) ข้อเสนอด้านการประเมินนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม</p>		<p>- สถาบันเครือข่ายต่าง ๆ นำหลักสูตรไปทดลองสอน ประเมินและสรุปผล</p> <p>ด้านการประเมินวิถีพุทธ ระยะเวลาปีที่ ๑-๒ ๑.ปรับปรุง และประกาศใช้เกณฑ์ วิธีการ เลื่อน แต่งตั้งโยกย้ายครู ผู้บริหารและบุคลากรทาง การศึกษา โดยมีการพิจารณาด้านคุณธรรม จริยธรรมควบคู่กับด้านความสามารถทางด้านวิชาการหรือการบริหาร ให้</p>				
	<p>รอบด้าน (๓) ข้อเสนอด้านเกณฑ์การจบการศึกษาและการสอบเข้าศึกษาต่อ (๔) ข้อเสนอด้านการประเมินครูพระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียน</p>		<p>นำผลการพัฒนานักเรียนมาพิจารณาด้วย</p> <p>ระยะเวลาปีที่ ๒-๓ ๑.ปรับปรุงเกณฑ์ วิธีการ ขั้นตอนให้กระทรวงศึกษาธิการกวดขันสถานศึกษาแต่ละแห่งให้มีการวัดประเมินผลนักเรียนให้ครบทั้ง ๔ ด้าน ตามสภาพจริงอย่างเป็นรูปธรรม และมีสัดส่วนการวัดประเมินผลระหว่างการ</p>				

			<p>ประเมินเพื่อตัดสินกับ ประเมินเพื่อพัฒนาที่มีความ สมดุล เหมาะสมและ สอดคล้องกับบริบทของการ จัดการเรียนรู้ และนำผลการ ประเมินกลับมาพัฒนาการ จัดการเรียนรู้ของครูเพื่อ ส่งเสริมพัฒนาการนักเรียน เป็นรายบุคคล</p> <p>๒.ให้กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดเพิ่มหรือปรับเกณฑ์ การจบการศึกษา การสอบ เข้าศึกษาต่อในระดับต่างๆ ในทุกสถานศึกษาทั้งของรัฐ และเอกชน ที่บ่งบอกถึงการ เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ในระบบความสัมพันธ์ ระหว่างผู้เรียนกับบุคคล ต่างๆ สังคม ชุมชนและ สิ่งแวดล้อมให้มีสัดส่วนไม่ น้อยกว่า ร้อยละ ๓๐</p> <p>๓.ปรับปรุงเกณฑ์ วิธีการ การประเมินพระสอน ศีลธรรมประจำโรงเรียน โดยให้อำนาจการโรงเรียน มีส่วนร่วมในการพิจารณา คัดเลือกและประเมินการ</p>			
--	--	--	---	--	--	--

			สอนของพระร่วมกับ สำนักงานพระสอนศีลธรรม (ด้านความเป็นกัลยาณมิตร ต้นแบบแก่ผู้บริหาร ครู และ ผู้ปกครอง ความสามารถจัด กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อป่ม เพาะ ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ส่งผลต่อการ เปลี่ยนแปลงของนักเรียน)				
	บวร						
	วิถีพุทธ	ให้คณะกรรมการอิสระด้านการปฏิรูป การศึกษาที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นตาม มาตรา ๒๖๑ ในรัฐธรรมนูญ ได้ ประสานกับคณะกรรมการศึกษาวิถี พุทธ เพื่อพิจารณาแต่งตั้ง คณะกรรมการในลักษณะ “เครือข่าย พัฒนาการศึกษาวิถีพุทธ” ทำหน้าที่ กำกับติดตามการขับเคลื่อนการจัด การศึกษาวิถีพุทธเพื่อการปฏิรูป การศึกษา ตามรายงานฉบับนี้ ไป จนกว่าจะจัดตั้งเครือข่ายพัฒนา การศึกษาวิถีพุทธขึ้นได้สำเร็จ ๒.๔.๑ กระทรวงศึกษาธิการพิจารณา มอบหมายให้หน่วยงานในสังกัด สพฐ.	ควรจัดตั้งเครือข่ายพัฒนา การศึกษาวิถีพุทธ ให้สำเร็จ ในเวลา ๓ เดือน ในระยะเวลา ๑-๒ ปี มี เครือข่าย บวร วิถีพุทธ เกิดขึ้น ครบทุกจังหวัด ในระยะเวลา ๓-๕ ปี มี เครือข่าย บวร วิถีพุทธ เกิดขึ้น ครบทุกเขตพื้นที่ การศึกษา/อำเภอ	ให้สถาบัน อาศรมศิลป์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหามกุฏราช วิทยาลัย สนับสนุน งบประมาณ และสถานที่ ในช่วงแรกของการจัดตั้ง เครือข่าย	สถาบันอาศรม ศิลป์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหามกุฏราช วิทยาลัย เป็น ผู้รับผิดชอบ หลัก ในช่วงแรก ของการจัดตั้ง เครือข่าย		

		<p>สนับสนุนการจัดตั้งเครือข่าย บวร วิถีพุทธ ในระดับจังหวัด ในรูปแบบได้ชซึ่งทีม ที่ประกอบด้วย ผอ.รร.วิถีพุทธต้นแบบ ศึกษาวิเคราะห์ผู้ประสานงานครูและครูพระต้นแบบ แล้วจัดให้เกิดเครือข่ายในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ในรูปแบบสมัชชาโรงเรียนวิถีพุทธประจำปี ๒.๔.๒ ให้สถาบันอาศรมศิลป์ มจร. มมร. เป็นแกนหลักในการจัดตั้งสถาบันวิชาการด้านการศึกษาวิถีพุทธ โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ในการเผยแพร่ สื่อสารให้ความรู้และจัดการ</p>		<p>หลังจากนั้นให้เครือข่ายแต่ละระดับทำการระดมทุนและทรัพยากรต่างๆ มาสนับสนุนด้วยตนเอง</p>			
		<p>อบรมกับผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาวิถีพุทธทุกรูปแบบและทุกระดับ</p>					

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ภาคผนวก ก

กฎหมาย/แผนพัฒนาประเทศ/ข้อบัญญัติ ที่เื้อออำนาจต่อการจัดการศึกษาวิฤพุทธ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้มีบทบัญญัติมาตราที่ ๕๔ ที่เกี่ยวกับการให้การศึกษาตลอดชีวิต และพัฒนาการผู้เรียนตั้งแต่เด็กเล็กก่อนวัยเรียน ให้มีการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจ ในชาติ มีความเชี่ยวชาญตามความถนัดและมีความรับผิดชอบ หมวด ๑๖ ว่าด้วยการปฏิรูปประเทศนั้น ได้กล่าวถึงการพัฒนาครูให้มีความสามารถทางด้านวิชาการและวิชาชีพและจิตวิญญาณความเป็นครู รวมทั้ง มีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู ใน มาตรา ๖๗ ความว่า รัฐพึง อุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นอธิบายประกอบว่า “ในการอุปถัมภ์และคุ้มครอง พระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุน การศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และ ต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และ พึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย”

ในส่วนของมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการนโยบายการศึกษาของประเทศนั้น ได้มีการกำหนดเป็น นโยบายหรือกฎหมายรองรับหลายภาคส่วน ดังยกเป็นหลักการประกอบ ๓ ส่วน ต่อไปนี้

๑. กรอบหลักการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ได้แสดงว่าจะเน้นในการน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ในการพัฒนาประเทศ ด้านต่าง ๆ เป็นสำคัญ ซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่แผนฉบับที่ ๘ เป็นหลักการสำคัญตั้งต้นก่อนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม

๒. แผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ซึ่งเป็นแผนแม่บทสำคัญต่อทิศทางของการพัฒนา คนไทยและประเทศไทยในระยะของการปฏิรูปประเทศ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยเน้นด้านการพัฒนาคน ให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

๓. พระราชบัญญัติการศึกษาชาติ มาตรา ๔ ได้ให้ความหมายขององค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา นับแต่ความหมายของ “การศึกษา” เป็นต้น ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษา มีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการที่รัฐได้ให้การดูแล การศึกษาทุกรูปแบบ เช่น การศึกษาในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนา คุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา ๖ เป็นมาตราที่สำคัญที่กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและมีความสอดคล้องกับ หมวด ๔ มาตรา ๒๒ ถึง ๓๐ ซึ่งกำหนดแนวการจัดการศึกษาที่พัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม พัฒนาทั้งคุณธรรม จริยธรรม กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อชีวิตผู้เรียน สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติเพื่อเกิดประสบการณ์จริง บูรณาการความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา พัฒนาผู้สอนให้มีพัฒนาการทางวิชาชีพ ในมิติของการวิจัย มีการประเมินผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมตามสภาพจริงรวมถึงและการทดสอบที่ทำเป็นระยะ ควบคู่ไปในการบวนการเรียนการสอน และใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และ นำผลการประเมินมาประกอบการพิจารณา ส่วนหลักสูตรแกนกลางให้คำนึงถึงความเป็นไทย เป็นพลเมืองที่ดี

ของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อ ศึกษาเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหา ในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ สร้างโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน เอกชน ฯลฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๔. คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเห็นชอบแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๔) เป็นแผนแม่บทระดับชาติ เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙ เพื่อให้ทุกหน่วยงานใช้แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๔) เป็นแผนแม่บท (Master Plan) เป็นกรอบและทิศทาง ในการปฏิบัติการในการส่งเสริมคุณธรรมของทุกหน่วยงาน โดยมีเป้าประสงค์ ดังนี้

“สังคมไทยมีคุณธรรม คนไทยปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางศาสนาที่ตนนับถือ น้อมนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของไทย และอยู่ร่วมกันด้วยสันติสุขใน ประเทศไทยประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างยั่งยืน”

เมื่อวิเคราะห์ หลักการสำคัญในด้านการส่งเสริมและปฏิรูปการศึกษานับแต่รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย และนโยบายที่กำหนดไปในทิศทางเดียวกันที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ แผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และพระราชบัญญัติการศึกษาของชาติ โดยสรุปจะเห็นว่ารัฐ มีแผนการที่จะส่งเสริมการศึกษาที่เป็นการพัฒนาผู้ประชาชนทุกระดับอายุ ให้มีลักษณะของความเป็น ประชาชนที่เผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทัน เป็นบุคคลที่มีความรู้ มีทักษะการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ ๒๑ และมีวินัย มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นที่ทราบกันว่า ในรัฐให้ ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศ และการแก้ปัญหาด้าน การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมต่าง ๆ โดยให้ ความสำคัญและตั้งหลักที่การศึกษาเพื่อพัฒนาคนการปฏิรูปการศึกษา ๒ ครั้ง ที่ผ่านมา รวมถึงการเริ่มต้นการ ปฏิรูปการศึกษารั้งที่ ๓ ของประเทศไทย มุ่งเน้นการแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นสำคัญ

ภาคผนวก ข

ภาคผนวก ข.

เอกสารประวัติศาสตร์ที่รัฐบาลยกเลิกวันหยุดในวันพระ (วันธรรมสวนะ)
แล้วเปลี่ยนเป็นหยุดเสาร์อาทิตย์

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

เล่ม ๘๔ ตอนที่ ๘๔ วารจกษาณเมกษา ๕ ตุลาคม ๒๕๐๐

ประกาศสำนักคณะรัฐมนตรี

เรื่อง กำหนดเวลาทำงานและวันหยุดราชการ
(ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๐๐

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นว่า การหยุดราชการในวัน
ธรรมสวนะไม่สะดวกแก่การปฏิบัติราชการ และเพื่อความเหมาะสม จึง
ลงมติให้ยกเลิกการหยุดราชการในวันธรรมสวนะเสีย และให้กำหนด
วันหยุดราชการประจำสัปดาห์เสียใหม่ คือ วันเสาร์หยุดครั้งวันตั้งแต่
เวลา ๑๒.๐๐ น. วันอาทิตย์เต็มวัน ทั้งนี้ ให้ใช้ที่วราษอาณาจักร
สำหรับโรงเรียนนั้นให้คงใช้ระเบียบเดิม คือ ถ้าโรงเรียนใดอาศัยสถานที่
ที่วัดเป็นสถานที่ศึกษา เพื่อความสะดวกทางวัดก็ให้หยุดในวันพระ และ
ถ้าไม่ใช่วัดก็ให้หยุดในวันอาทิตย์

ส่วนจังหวัดภาคใต้ ๔ จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี สตูล ยะลา
และ นราธิวาส คงให้หยุดราชการประจำทุก ๆ สัปดาห์ในวันพฤหัสบดี
ครึ่งวัน และวันศุกร์เต็มวัน

สำหรับวันหยุดราชการประจำปีคงเป็นไปตามเดิม
ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๐๐ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๐๐

พจน์ สารสิน

นายกรัฐมนตรี

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

เล่ม ๗๖ ตอนที่ ๒๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี

เรื่อง กำหนดเวลาทำงานและวันหยุดราชการ
(ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๐๒

ด้วยคณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นว่า กำหนดเวลาทำงานและวันหยุดราชการประจำปีค้ำในขณะนั้นยังไม่เหมาะสม จึงลงมติให้แก้ไข กำหนดเวลาทำงานและวันหยุดราชการประจำปีค้ำเสียใหม่ คือ

๑. กำหนดเวลาทำงาน เริ่มทำงานตั้งแต่เวลา ๘.๓๐ น. ถึง ๑๖.๓๐ น. หยุดกลางวัน เวลา ๑๒.๐๐ น. ถึง ๑๓.๐๐ น.

๒. วันหยุดราชการประจำปีค้ำ คือ วันเสาร์และวันอาทิตย์
หยุดราชการเต็มวันทั้ง ๒ วัน

๓. ถ้าส่วนราชการใดจะใช้ระเบียบพิเศษนอกเหนือไปจากที่กล่าวข้างต้นเพื่อความสะดวกให้ทำได้ แต่เมื่อคำนวณเวลาทำงานรวมกันในปีค้ำหนึ่งๆ แล้ว ต้องเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนรวมเวลาราชการในปีค้ำหนึ่งๆ ดังกล่าวข้างต้น และสำหรับโรงเรียนให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ฉบับพิเศษ หน้า ๒

เล่ม ๗๖ ตอนที่ ๒๗ ราชกิจจานุเบกษา ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒

ตั้งจังหวัดภาคใต้ ๔ จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี สตูล ยะลา และนราธิวาส คงให้หยุดราชการประจำปีค้ำในวันพฤหัสบดีและวันศุกร์เต็มวันทั้ง ๒ วัน

๔. สำหรับวันหยุดราชการประจำปี คงเป็นไปตามเดิม
๕๕ ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๐๒ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒

จอมพล ถ. ชนวรรค์

นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก ค

ภาคผนวก ค

มติมหาเถรสมาคมให้ฟื้นวิถีวันพระ เนื่องในมหาธีรมาภิสมัย “พุทธชยันตี”

มติมหาเถรสมาคม

ครั้งที่ ๑๓/๒๕๕๔

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ ๓๑๕/๒๕๕๔

เรื่อง การจัดการมรดกทางด้านศาสนาเพื่อเฉลิมฉลองพุทธชยันตี ๒,๖๐๐ ปี

แห่งการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ระหว่างวันวิสาขบูชา ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๑๓/๒๕๕๔ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ได้มีหนังสือ ที่ สคล. ๐๔๓/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๔ แจ้งว่า ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) และภาคีเครือข่าย ทั้งหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน รัฐวิสาหกิจ คณะสงฆ์และชุมชน ได้จัดกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ เพื่อรณรงค์ให้ลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ งานเทศกาล งานประเพณีและชุมชน โดยผ่านโครงการหลักที่มี พระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน เช่น วัดเขตปลอดเหล้า งดเหล้าเข้าพรรษา ทอดกฐินปลอดเหล้า งานบวชปลอดเหล้า มีเครือข่ายภาคประชาสังคม ภาครัฐ ภาคเอกชน และโรงงานอุตสาหกรรม เข้าร่วมรณรงค์อย่างหลากหลาย จำนวน ๒๖๔ องค์กร และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด ได้ใช้แนวทางการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาเป็นกุศโลบายในการส่งเสริมให้ประชาชน ลด ละ เลิก อบายมุข และนำเข้าสู่แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

ในการดำเนินแผนโครงการเพื่อรณรงค์งดเหล้าในปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าได้มีมติให้ทุกโครงการระบุในเอกสารว่า เป็นกิจกรรมเพื่อเฉลิมฉลองพุทธชยันตี ๒,๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในระหว่างวันวิสาขบูชา ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕ และขอให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินำเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดทราบแนวทางการจัดกิจกรรม ดังนี้

๑. สื่อสารวันพระให้เป็นวันแห่งสติ

คัดค้านวิธีการสื่อสารความดี ให้คนได้ระลึกถึงวันพระในทุก ๆ วันพระ เพื่อสร้างให้ชาวพุทธเกิดการเรียนรู้โดยรวมทั้งสังคมไทย ให้เกิดความตระหนักและรู้ในทุกวันพระ ทำให้วันพระ

เป็นวันแห่งสติของสังคมไทย เดือนละ ๔ ครั้ง หรือปีละประมาณ ๕๐ ครั้ง

๒. ครอบครัวทำบุญร่วมกันทุกสัปดาห์

มีกิจกรรมในระดับครอบครัวของตนเองหรือระดับส่วนบุคคล ที่ทำให้ได้ทำบุญ หรือเรียนรู้ธรรมะร่วมกัน หรือเป็นกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวอย่างน้อย สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ทุกวันเสาร์ ทุกวันอาทิตย์ หรือทุกวันพระ ตามความสะดวกและเหมาะสม ประมาณปีละ ๕๐ ครั้ง

๓. ทำบุญใหญ่ร่วมกันทุกวันเพ็ญ

มีกิจกรรมการแสดงออกร่วมกันถึงการทำบุญกุศลครั้งใหญ่ ละบาปอกุศลความชั่ว ครั้งใหญ่ ในระดับหมู่ของครอบครัว ชุมชนหรือหน่วยงานองค์กรของตนเองในทุก ๆ วันพระ ที่เป็นวันเพ็ญ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนละ ๑ ครั้ง หรือปีละ ๑๒ ครั้ง

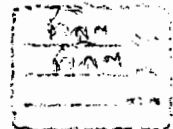
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นควรนำเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดทราบ ที่ประชุมรับทราบ

(นายพนรัตน์ เบญจวัฒน์นันท์)

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

เลขาธิการมหาเถรสมาคม

ภาคผนวก ง

ภาคผนวก ง.

การศึกษาวิเคราะห์วิถีวันโกนวันพระ ตามหลัก SWOT Analysis

วิถีวันโกนวันพระ เป็นวันหยุดประจำสัปดาห์ ของชาวพุทธมาตลอด ๒,๖๐๐ ปี หรือของชาวไทยพุทธมากกว่า ๘๐๐ ปี ควบคู่กันมากับประวัติศาสตร์ชาติไทย เป็นวันหยุดที่มีใช้วันหยุดแบบไร้คุณค่า และเป็นวันที่ทำให้เกิดวิถีการเรียนรู้ต่างๆ มากมาย เป็นวันครอบครัวอบอุ่น เป็นวันสามัคคีของชุมชน เป็นวันแห่งการเรียนรู้ ศีลธรรมภาคปฏิบัติ เป็นวันถอดหัวโขน ฯลฯ

- **วิถีวันโกน “วันรักแผ่นดินถิ่นเกิด”** พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในทุกวันโกน ตั้งแต่อดีตสืบมา คือ คนจะไปร่วมกันทำความสะอาดวัด จัดเตรียมสถานที่ ซึ่งเป็นวิถีการเรียนรู้ในการปลูกฝังคุณธรรม เรื่องความกตัญญูต่อถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง บ่มเพาะความรักและผูกพันต่อบ้านเกิดของตนเอง เพราะวัดคือรูปธรรมของมรดกที่บรรพบุรุษสร้างขึ้นให้ลูกหลานในชุมชนของตนเอง ได้มาร่วมรักสามัคคีกันนั่นเอง เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนอย่างน้อย ปีละ ๕๐ ครั้ง

- **วิถีวันพระ “วันครอบครัวอบอุ่น” ด้วยพระธรรม** การคิดเมนูอาหาร จ่ายกับข้าวทำกับข้าวร่วมกันในครอบครัว แล้วช่วยกันหอบหิ้วข้าวกับข้าวคาวหวานไปถวายพระที่วัด แบบข้าวหม้อแกงหม้อ เป็นวิถีการเรียนรู้ที่สร้างความอบอุ่นในครอบครัว เต็มบุพเพสันนิวาส อันเป็นบุญกุศลที่อยู่เบื้องหลังเหตุปัจจัยที่ทำให้ทุกคนในครอบครัวมาเกิดร่วมกัน รักและผูกพันกัน ได้สืบทอดสายสัมพันธ์แห่งบุญกุศลที่ต่อไปไม่สิ้นสุด เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัวอย่างน้อย ปีละ ๕๐ ครั้ง

- **วิถีวันพระ เป้าหลอมชุมชน “รู้จักสามัคคี”** วันโกนวันพระทำให้เกิดวิถีรวมคนในชุมชนโดยอัตโนมัติซ้ำ ๆ ทุกสัปดาห์หรืออย่างน้อยปีละ ๕๐ ครั้ง โดยใช้ต้นทุนต่ำที่สุด เพราะไม่ต้องหาเจ้าภาพตั้งงบประมาณในการเลี้ยงอาหารเครื่องดื่มผู้มาร่วมประชุม เพราะทุกคนเป็นเจ้าของภาพร่วมกัน มาทำบุญร่วมกันอยู่แล้ว เมื่อมาเจอเจอกันที่วัดก็ได้พูดคุยสนทนากันฉันทุมิตร ทำให้ผูกพันรักใคร่สามัคคีกัน ในโอกาสที่คนมารวมกันนี้ ผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ สามารถใช้โอกาสนี้แจ้งข้อมูลข่าวสาร หรือประชุมหารือกิจการงานส่วนรวมต่างๆ ได้อีกด้วย

- **วิถีวันพระ ล้อมวงกินข้าวกันบาตร** หลังจากถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์แล้ว พระฉันได้ไม่หมด ย่อมย้อนคืนกลับมาให้ญาติโยมแต่ละครอบครัวที่นำมาถวาย แต่คราวนี้ หลอมรวมกันกลายเป็นครอบครัวใหญ่ ทั้งชุมชน มีกับข้าวขนมหลากหลาย มาล้อมวงกินข้าวด้วยกัน ทำให้เกิดความรักผูกพันสามัคคีกันโดยอัตโนมัติต้องรณรงค์ สำนึกเป็นหนี้พระศาสนาเป็นศิษย์ข้าวกันบาตร ถูกหล่อหลอมผ่านกิจกรรมอันเป็นรูปธรรมนี้ซ้ำ ๆ กัน เกิดขึ้นอย่างน้อยปีละ ๕๐ ครั้ง

- **วิถีวันพระ วิถีเว้นบาป** เป็นวันที่ทุกคนในชุมชน จะงดเว้นการทำงานหรือกิจกรรมที่ผิดต่อศีล ๕ ประจำสัปดาห์ แม้บางคนอาจต้องทำงานที่ผิดศีลไปบ้างในวันธรรมดา เช่น ช่างสัตว์ จับปลา ขายเหล้า แต่พวกเขาจะได้ละเว้นขาดจากบาป แล้วเปลี่ยนมาทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เจ้ากรรมนายเวรบ้าง เกิดการเรียนรู้ให้มีจิตสำนึกละอายชั่วกลัวบาป อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง หรือปีละ ๕๐ ครั้งเป็นอย่างน้อย

- **วิถีวันพระ ปฏิบัติธรรมเรียนรู้ศีลธรรม** การเรียนรู้ธรรมะภาคปฏิบัติของแต่ละคนในเรื่อง ทาน ศีล ภาวนา จะเกิดขึ้นตามความสมัครใจแต่ละคน ตั้งแต่ระดับ เพียงตาม ๆ กันมาไม่รู้จะไร่มาก แต่ก็ซึมซับไปทีละนิด ๆ ปฏิบัติจากขั้นต้นๆ ตั้งแต่ให้ทาน สมาทานศีล สวดมนต์เจริญภาวนา ฟังเทศน์ฟังธรรม มาจนถึงขั้นสูงรักษาศีลอุโบสถ หรือ ศีล ๘ นอนค้างคืนที่วัด ซึ่งไม่ได้บังคับ แม้แต่เด็ก ๆ ที่ตามไปวิ่งเล่นกันที่วัด ก็จะซึมซับไปทีละน้อย ๆ ไปเอง ไม่รู้สึกเป็นเรื่องยาก พอโตมาก็ทำได้เองโดยอัตโนมัติ วิถีเรียนรู้ศีลธรรมที่แตกต่าง

หลากหลายตามความสมัครใจของแต่ละคนนี้ เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันทั่วประเทศทุกสัปดาห์ ๆ ละ ๑ วัน หรือเกิดขึ้นอย่างน้อย ปีละ ๕๐ ครั้ง

- **วิถีวันพระ สืบทอดประเพณี ศิลปวัฒนธรรม** มิใช่แต่เพียงด้านศิลปกรรมเท่านั้น วัดยังต้องทำหน้าที่ให้คนมาเรียนรู้และทำกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมด้วย หลายงานบุญประเพณี ได้บูรณาการเอา ศิลปะ ดนตรี กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพลงพื้นบ้าน ฯลฯ เข้ามาไว้อย่างแนบเนียนด้วย ทำให้มีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่แตกต่างหลากหลายกันไปในแต่ละชุมชน แต่มีแก่นธรรมเดียวกันร่วมกันคือ ให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา งานปกติที่เป็นกิจวัตรเกิดขึ้นอย่างน้อยปีละ ๕๐ ครั้ง แต่จะมีงานอีเว้นท์ครั้งใหญ่ประจำปีที่เรียกว่างานเทศกาล เพื่อสร้างสีสันอันโดดเด่นให้แต่ละท้องถิ่น อาจจะปีละครั้ง หรือฤดูกาลละครั้ง

- **วิถีวันพระ วิถีถอดหัวโขน** สมัยโบราณสืบมา ไทยเราปกครองด้วยระบบสมบูรณาญาสิทธิราช คือ กษัตริย์และเสนาบดี ตลอดจนอำมาตย์ข้าราชการ จะมีอำนาจสูงมาก แต่เหตุใด กษัตริย์ของไทยเราจึงมีอุปนิสัยไม่โหดร้ายรุนแรง เมื่อเทียบกับกษัตริย์ในประวัติศาสตร์ของดินแดนอื่นๆ แต่กลับมีคติอนุโลมแบบพ่อปกครองลูก ทั้งนี้ ก็เพราะกุศโลบายภูมิปัญญาวิถีพุทธ ที่ให้ผู้นำได้มาวัด สมาทานศีล ๕ ศีล ๘ พังธรรมที่วัด ทุกสัปดาห์นี้เอง การแต่งชุดขาว ไม่แต่งองค์ทรงยศ ไม่นั่งที่นั่งที่นอนสูงใหญ่ (ที่นั่งที่นอนสูงใหญ่แสดงถึงยศถาบรรดาศักดิ์-ตำแหน่ง อันแฝงการบำรุงบำเรอตัวตนหรืออีโก้) ซ้ำๆ สัปดาห์ละครั้ง ทำให้คนระดับผู้นำได้เกิดการเรียนรู้สังขธรรมชีวิตไปโดยปริยาย ว่า แท้จริงแล้ว ไม่ว่ายศสูงต่ำ รวยจน เจ้านายลูกน้อง ล้วนเสมอกัน คือความเป็นเพื่อนร่วม เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน เรียกเป็นสำนวนไทยว่า “การถอดหัวโขน” ทุก ๆ สัปดาห์ ทำให้การหลงอำนาจ การยึดติดหรือบ้าอำนาจ ซึ่งมีเป็นธรรมดาในปุถุชนนั้น ได้บรรเทาเบาบางลง หรือถูกกระตุกให้เห็นสังขธรรม ทุกๆ สัปดาห์ หรืออย่างน้อยปีละ ๕๐ ครั้ง

- ฯลฯ

วิถีวันโกนวันพระ ปีละ ๕๐ ครั้งเป็นอย่างน้อยนี้ เป็นวิถีการเรียนรู้สิ่งดีงาม ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน ตลอดจนรวมกันเป็น มวลมหาชนทั้งประเทศ และไม่ใช่ว่าแค่คนรุ่นเดียว แต่มันก่อให้เกิดการส่งไม่ต่อ สืบทอดสิ่งดีงามจากรุ่นสู่รุ่น ช่วยกันสรรสร้างวิถีวัฒนธรรมอันดีงามในระดับที่เรียกว่า “อารยธรรมของมนุษยชาติ” ได้ แต่รัฐบาลในอดีตเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ และ ๒๕๐๑ ได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรีประกาศเปลี่ยนแปลงวันหยุดประจำสัปดาห์ จากวันโกนวันพระ เป็นวันเสาร์อาทิตย์ เพราะมีค่านิยมตามโลกตะวันตก และดูแลวัฒนธรรมของตนว่าถ้าหลังไม่ทันสมัย และมุ่งจะเอาประโยชน์ทางธุรกิจการค้าโดยอ้างความไม่สะดวกในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบธนาคารกับต่างประเทศ โดยคิดเอาง่ายๆ อย่างฉาบฉวยว่า ก็หยุด ๒ วันเท่ากัน แต่ที่ไม่เท่ากันคือ วิถีการเรียนรู้สิ่งดีงามทั้งหมดที่กล่าวมานั้น ถูกวางยาทำลายให้จางหายไป จนถึงขั้นจะสูญพันธุ์ไปแล้วในหลายพื้นที่ในปัจจุบัน เพราะวัยเด็กวัยเรียนวัยทำงาน ล้วนถูกอุปสรรคของวันหยุดเสาร์อาทิตย์นี้ ให้ถูกดึงออกไปจากวัด ถูกดึงออกไปจากวิถีการเรียนรู้ในวิถีชีวิตนี้ไปแทบจะสิ้นเชิง จึงเหลือแต่วัยชราที่เข้าวัดอยู่ เราจึงถูกสะกดจิตให้เข้าใจไปเองมาตลอดกว่า ๖๐ ปีมานี้ ว่าการเข้าวัดเป็นเรื่องของคนแก่ ทั้งๆ ที่หากเราไปศึกษาดูงาน หรือไปท่องเที่ยว ในประเทศพุทธศาสนาอื่นๆ เช่น พม่า ศรีลังกา เราจะพบว่าการเข้าวัดไปทำกิจกรรมต่างๆ นั้นเป็นเรื่องปกติของคนทุกวัยจริงๆ และแล้วกุศโลบายภูมิปัญญาที่เป็นแกนหลักในการส่งไม้ต่อ สิ่งดีงาม ของสังคมไทยจากรุ่นสู่รุ่นมาตลอด ๘๐๐ ปีมานี้ ก็มาถูกทำลายให้ย่อยยับไป โดยที่ถึงทุกวันนี้ก็ยังไม่มียะไรมาแทนที่ มาชดเชย ได้อย่างที่เคยมีมาในอดีตเลย รัฐบาลจะรับผิดชอบระดับอนันตริยกรรมของชาติ นี้อย่างไร? จะเยียวยาฟื้นฟูวิถีแห่งการเรียนรู้นี้อย่างไร? เพื่อให้วิถีสืบต่อสิ่งดีงามได้กลับคืนมาก่อนมันจะสายเกินไป...!?

SWOT Analysis

S จุดแข็ง รากฐานสังคมไทยเป็นสังคมพุทธมายาวนาน พระมหากษัตริย์ของไทยทุกพระองค์ทรงเป็น พุทธมามกะอุปถัมภ์บำรุงพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักของชาติมาโดยตลอดไม่เคยเว้น อุปนิสัยใจคของคนไทยแม้เป็นศาสนิกอื่น ก็โอบอ้อมอารีมีน้ำใจ ยิ้มง่ายใจกว้าง แตกต่างจากดินแดนแถบอื่น ประชากรส่วนใหญ่เป็นพุทธกว่า ๙๕% ที่ไม่รังเกียจหรือต่อต้านศาสนิกอื่น ตรงข้าม กลับให้เกียรติให้สิทธิพิเศษแก่ ศาสนิกอื่นมากกว่าไทยพุทธในหลายประเด็นเสียอีก มีโครงสร้างทางหลักภูมิสังคมแบบ บ-ว-ร ทำให้วัดอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ของการทำลาย หรือฟื้นฟูชาติ ก็ได้ เรามีวัดกว่า ๓๐,๐๐๐ วัดกระจายไปทุกชุมชนทั่วประเทศ เรามีโรงเรียนวิถิพุทธกว่า ๒๓,๐๐๐ แห่ง ที่มีความสัมพันธ์เชิงกิจกรรมกับวัดใกล้โรงเรียนได้

W จุดอ่อน การเปลี่ยนแปลงวันหยุดเป็นเสาร์อาทิตย์มายาวนาน ทำให้คนไทยมีนิสัยขี้เกียจ นอนตื่นสาย มัวเมาอบายมุข เกิดพฤติกรรมเลวร้ายซ้ำๆ จนเคยตัว อย่างที่พูดกันติดปากว่า “ศุกร์เมา เสาร์นอน อาทิตย์ถอนจันทร์ลา” เกิดขึ้นทั้งระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม เป็นอุปาทานหมู่ของชาติในทางลบ “วันหยุดเสาร์อาทิตย์ จึงกลายเป็นวิถีแห่งบาปอกุศลมวลรวมของสังคมไทย” เป็นวัฏจักรแห่งความเสื่อม เช่นไทยหมุนลงไปสู่หุบเหวแห่งหายนะ

O โอกาส หากเราวิเคราะห์หาจุดคานงัดในเรื่องนี้ได้ดีแล้ว สามารถพบทางลัดแห่งการฟื้นฟูวิถีการเรียนรู้ผ่านวันโกนวันพระได้สำเร็จ เชื่อนที่จะปิดกั้นกระแสการไหลบ่าของสิ่งชั่วร้ายก็จะปรากฏขึ้นอีกครั้ง วิถีวัฒนธรรมที่เป็นวัฏจักรแห่งความเจริญก็จะถูกก่อร่างสร้างขึ้นใหม่ ที่จะโอบล้อมคนทั้งสังคมไทย ให้เรียนรู้และลงมือทำสิ่งดีๆ ร่วมกัน โดยเฉพาะในช่วงเวลาแห่งการสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ที่คนไทยกำลังรู้สึกสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดของชีวิต ต้องการทำสิ่งยิ่งใหญ่ที่สุดที่จะเป็นบุญอภิมหากุศลที่ยิ่งใหญ่สูงสุดเพื่อน้อมถวายเป็นพระราชกุศลแด่องค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และช่วยกันปัดหมุดสร้างบ้านแปลงเมืองให้มั่นคงในแผ่นดินแห่งในหลวงรัชกาลที่ ๑๐ ความรู้สึกทางจิตวิทยาอันยิ่งใหญ่และสูงส่งของมวลมหาชนคนไทยทั้งประเทศนี้ จึงเหมาะสมที่สุดที่จะฟื้นฟูวิถีทำบุญร่วมกันของทั้งสังคมไทย ผ่านการฟื้นฟูวิถีวันโกนวันพระ ให้ทุกวัดและโรงเรียนใกล้วัดเป็นเจ้าภาพจัด งานบุญ เป็น “วันสามัคคีธรรม คำจุนแผ่นดิน” ประจำสัปดาห์/เดือนได้ ในที่สุด คนกว่า ๖๐ ล้านคน จะเข้าวัดทำบุญร่วมกันในครอบครัว ชั่วๆ จะก่อเกิดเป็น อภิมหาบุญกุศล ในช่วงเวลาที่สำคัญนี้ ให้ได้บันทึกในประวัติศาสตร์สู่พุทธชยันตี ๒,๗๐๐ ปีต่อไป

T อุปสรรค มักเกิดจากความไม่เข้าใจ ไม่เห็นความสำคัญของผู้บริหารระดับสูง จึงขาดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติ ที่จะให้สามารถเกิดการปฏิบัติได้จริงจังและต่อเนื่องคนระดับปฏิบัติการขาดความเข้าใจและทัศนคติที่ผิดพลาด มองเพียงแค่รูปแบบเปลือกนอก ไม่สามารถออกแบบวิธีการให้เกิดการเรียนรู้ได้แท้จริง จึงทำแบบส่งๆ ให้ผ่านๆ ไปที โดยไม่ค่อยเกิดการเรียนรู้ ศรัทธาและปัญญาที่น้อยของผู้บริหาร จึงทำให้รู้สึกว่ายุ่งยากในการจัดการ อ่างเหตุต่างๆ มาเป็นข้อจำกัดหรือปฏิเสธที่จะปรับเปลี่ยนหรือเรียนรู้ ซึ่งอุปสรรคต่างๆ นี้ ล้วนมีอุปายวิธีที่เยียวยาแก้ไขได้ไม่ยาก

อุปสรรค ด้านพฤติกรรมความเคยชิน ที่เสียไปแล้ว โดยสรุปมี ๒ ประเด็น

๑) **พฤติกรรมเคยชินทางลบ ในวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์** จะเป็นความยากในการเปลี่ยนแก้ หากกำหนดให้วันอาทิตย์ เป็นวันพระประจำสัปดาห์ คือ สมมติให้วันอาทิตย์เป็นวันพระประจำสัปดาห์ เพื่อให้วัดจัดกิจกรรมให้ครอบครัวเข้ามาทำบุญร่วมกันที่วัดที่รองรับคนไทยทุกวัย ให้วัดจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นเด็กและ

เยาวชนคนรุ่นใหม่ให้ได้เรียนรู้ธรรมะภาคปฏิบัติ ทั้งมิติทางการเล่นผ่านประเพณีวัฒนธรรม และมิติทางศีลธรรม

๒) ความไม่คุ้นชิน ว่าวันไหนเป็นวันโกนวันพระ จะเป็นความยุ่งยากในการจัดการ เพราะวันโกนวันพระ เป็นวันทางจันทรคติ จะแตกต่างจากระบบปฏิทินที่เราใช้ในปัจจุบันที่เป็นวันทางสุริยคติ ทำให้วันพระไม่ตรงกับวันประจำสัปดาห์ที่แน่นอนลงไป แต่ปัจจุบันก็มีสื่อหลักทางโทรทัศน์ และสื่อโซเชียลมีเดียที่คอยเตือนเรื่องนี้ และสามารถรู้ล่วงหน้าและจัดการล่วงหน้าได้

ข้อเสนอแนะ เจริญพุทธวิธี

๑. ทุกภาคส่วนต้องช่วยกันหาวิธี แก้ไขพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเสื่อม ที่เกิดขึ้นในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดและองค์กรเอกชนต่างๆ คิดค้นและพัฒนากิจกรรมสำหรับครอบครัว และกิจกรรมที่หลายหลายสำหรับคนทุกกลุ่มทุกวัยให้มาเรียนรู้ธรรมะที่วัดในวันเสาร์อาทิตย์ได้มากขึ้น และมีความสุขที่ได้มาวัด มาเจอเพื่อน มาทำกิจกรรมดี ๆ ทำบุญกุศลร่วมกันทุกวันอาทิตย์

๒. บวร บ้านวัดโรงเรียน ต้องจับมือกันฟื้นฟูวิถีวันพระ อย่างน้อยวันพระใหญ่ที่เป็นวันเพ็ญ (ปีละ ๑๒ ครั้ง) ให้กลับคืนมาเป็นวันแห่งสติของสังคมไทยผ่านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยวัดจักต้องมีบทบาทหลักในการจัดการเรียนรู้ทางพุทธศาสนา ที่ทำให้บุคคลได้เรียนรู้ในไตรสิกขา ศีล-สมาธิ-ปัญญา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องมีบทบาทเชิงรุกในการหากิจกรรมที่หลากหลายให้ครอบครัวได้สามารถเรียนรู้ร่วมกันที่วัดได้มากขึ้น

ภาคผนวก จ

ภาคผนวก จ.

มติมหาเถรสมาคมให้ส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ

มติมหาเถรสมาคม

ครั้งที่ ๑๓/๒๕๕๗

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

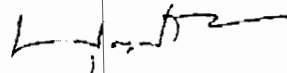
มติที่ ๒๐๗/๒๕๕๗

เรื่อง ส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๓/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สมเด็จพระพุทธปาพจนบดี ผู้ปฏิบัติหน้าที่ สมเด็จพระสังฆราช ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม ปราบปรามว่า กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีโครงการโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งหมายถึงโรงเรียนระบบปกติทั่วไป แต่เน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญาและมีเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต โรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นโรงเรียนที่นำวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ แต่เดิมมา ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจชีวิตแท้จริง และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักพุทธธรรม ๓ ประการ คือ ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา มาใช้ในการฝึกอบรมให้ครบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน สู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้

หากเจ้าคณะพระสังฆาธิการให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวิชาการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และให้ความร่วมมือจัดกิจกรรมของโรงเรียน เป็นต้น ก็จะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ บ้านเมือง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิต โดยส่วนรวมของประชาชน

ที่ประชุมพิจารณาแล้วลงมติเห็นชอบ ให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับ
ส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนวิถียุทธ และให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจ้ง
เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาค เพื่อทราบ แจ้งเจ้าคณะจังหวัด เพื่อ
แจ้งวัดในเขตปกครองให้การส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนวิถียุทธดังกล่าว ตามความ
เหมาะสม

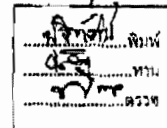

(นางนุชศรี พานะจิตต์)

รองผู้อำนวยการ รักษาราชการแทน

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

เลขาธิการมหาเถรสมาคม

ภาคผนวก ฉ

ภาคผนวก ฉ

รายนามคณะที่ปรึกษาและคณะทำงานการศึกษาวิधिพุทธ
คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา
สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

๑. สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต)	ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
๒. พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)	ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
๓. พระเทพบัณฑิต (ธรรณิศ ซาคโร)	ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
๔. นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร	ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
๕. ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์	ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
๖. ศาสตราจารย์พิเศษ จำนง ทองประเสริฐ	ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
๗. พระราชาญาณกวี (สวีย์ ปิยวิสุทธิ)	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๘. พระศากยวงศ์วิสุทธิ์ (อนิลมาน ธมฺมสากิโย)	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๙. พระศรีธรรมภาณี (วัลลพ โกวิโล)	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๑๐. พระมงคลธีรคุณ (อินศร จินตปาณโณ)	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๑๑. พระอาจารย์ชยสาโร (ณอน ชิเวอร์ตัน)	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๑๒. พระอุดมบัณฑิต (สมศักดิ์ สุทธิญาณเมธี)	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๑๓. พระครูปริยัติวิราภรณ์	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๑๔. พระไพศาล วิสาโล	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๑๕. พลเอก พล สง่าเนตร	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๑๖. พลอากาศเอก วัธน มณีนัย	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๑๗. พลเรือเอก จีรพัฒน์ ปานสกุน	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๑๘. พลเอก พอพล มณีรินทร์	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๑๙. รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๒๐. นางสิริกร มณีรินทร์	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๒๑. พระมหาพงศ์นรินทร์ ฐิตวิโส	หัวหน้าคณะทำงาน
๒๒. พระสังคม ธนปณโณ	คณะทำงาน
๒๓. พระเจษฎา สมานีโต (สิงหฺรา)	คณะทำงาน
๒๔. พระครูสุดเจติยาภิบาล (พระจรรุญโรจน์ กวีวิโส)	คณะทำงาน
๒๕. พระมหาชินวัฒน์ จกกวโร	คณะทำงาน
๒๖. พระมหาพุทฺธิชุตติปณโณ	คณะทำงาน
๒๗. พระปลัดคงศิลป์ ภัททราวุธ	คณะทำงาน
๒๘. พระณัฐภพ ขนดีโก	คณะทำงาน
๒๙. พระมหาวิชาญ สุวิชาโน	คณะทำงาน
๓๐. พระมหาอรุณ ปณฺญารุโณ	คณะทำงาน

๓๑. นางบุปผาสวัสดิ์ รัชชตาตะนันท์	คณะทำงาน
๓๒. นางสุนิสา ชื่นเจริญสุข	คณะทำงาน
๓๓. นางสาวอนินทิตา โปษะกฤษณะ	คณะทำงาน
๓๔. หม่อมหลวงผกามาลัย เกษมศรี	คณะทำงาน
๓๕. นางเบญจวรรณ สร้างนิทร	คณะทำงาน
๓๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลักขณา บรรพภาณุจันท์	คณะทำงาน
๓๗. นายวันชัย บุญทอง	คณะทำงาน
๓๘. นางสาวชัชชนก มณีสุธรรม	คณะทำงาน
๓๙. นางพัชรา อุเทนสุด	คณะทำงาน
๔๐. นางสาวรัญญา ธีรธรรมากร	คณะทำงาน
๔๑. นางดวงแข สุรประเสริฐ	คณะทำงาน
๔๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพรัช สู่แสนสุข	คณะทำงาน
๔๓. นางสาวอัมพร หุตะสิทธิ์	คณะทำงาน
๔๔. นายฐิติ สิริศักดิ์	คณะทำงาน
๔๕. นายอิทธิพล สงวนดีกุล	คณะทำงาน
๔๖. นางสาวสกุณีนะ บุญญะบัญชา	คณะทำงาน
๔๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกศินี ประทุมสุวรรณ	คณะทำงาน
๔๘. พระวินัย สิริวฑฒโน	เลขาธิการคณะทำงาน
๔๙. นางบรรเจอดพร สู่แสนสุข	ผู้ช่วยเลขาธิการคณะทำงาน

บรรณานุกรม

- ๑ มรดกที่ ๑๘๓. การศึกษา ที่เปรียบด้วย สุนัขหางด้วน ของทั้งโลก นั่นคือ ให้เรียนกัน แดววิชาหนังสือ กับ วิชาชีพ ไม่เรียนธรรมะ หรือ ศาสนา ที่สอนให้รู้ว่าเป็นมนุษย์กันให้ถูกต้อง ได้อย่างไร กันเสียเลย. ขอให้รับ สิมตา และแก้ไขกันเสียก่อนแต่ที่โลกจะเกิดมคัสญญี.
<http://www.buddhadasa.com/heritage/heritage19.html>
ที่มาภาพ และรวมคำสอนพุทธทาสภิกขุ ด้านการศึกษา
การศึกษา คืออะไร? ถ้าพัฒนาแต่วัดถ่มมันก็จะเป็นการศึกษาหมาหางด้วน..
การศึกษาเป็นสิ่งที่สร้างโลกและโลกนี้คนส่วนใหญ่เป็นอย่างไร?
การศึกษาหมาหางด้วน? ทำไมต้องหางด้วน?
<https://www.tbconlinenews.com/101>
- ๒ น้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ ทางด้านพระพุทธศาสนา พระบรมราชาบาทของ ร.๙ และ พระมหากษัตริย์ทุกยุคสมัย, สมาคมสภาองค์กรพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย หน้า ๓๒-๓๓
- ๓ "การวิเคราะห์แนวคิดทางการศึกษาของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)" พระมหาญาณวฑฺฒน์ จิวฑฺฒโน หลักรัฐประณิญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน้า ๑๙๔
- ๔ "คำสำคัญในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บวร " RDPB Journal วารสารโดยสำนักงาน กปร.
<http://www.rdpb-journal.in.th/2017/04/29/wording-1-2548/>
- ๕ "ประสบการณ์สนองพระราชดำริ เรียนรู้หลักการทรงงาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว" โดย ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ในหนังสือการทรงงานพัฒนาประเทศ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สพฐ. หน้า ๕๗
<http://www.obec.go.th/sites/obec.go.th/files/document/attachment/17895/183235.pdf>
- ๖ "โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ" มูลนิธิชัยพัฒนา (The Chaipattana Foundation)
http://www.chaipat.or.th/site_content/71-21/293-area-development-project-development-chai-mongkol-temple.html
- ๗ "โครงการวัดพระราม ๙ กาญจนภิเษก ตามหลัก บวร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ" มูลนิธิชัยพัฒนา (The Chaipattana Foundation)
<http://www.chaipat.or.th/royal-projects-in-various-regions/central/item/3783-2011-03-18-03-34-25.html>
- ๘ "สร้างสุข สมดุล ยั่งยืน ตามแนวทางพระราชดำริ "บวร" สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
<http://www.crownproperty.or.th/post/พิธีเปิดศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้-บวร-ณ-ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้-บวร-เขตวังทองหลางฯ-15-สิงหาคม>
- ๙ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ว่าล้วนมีส่วนเกิดขึ้นจาก "คน" เป็นผู้กระทำ ดังนั้นการพัฒนาการศึกษาได้ดีก็เท่ากับเป็นการพัฒนาคนได้สำเร็จ การศึกษาเป็น เรื่องใหญ่ที่จะปฏิรูป แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปยังไม่เข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับศาสนา และการมองศาสนาใน ความหมายของการศึกษา...การจัดการศึกษาตามแบบสมัยใหม่ที่จัดกันนั้นได้มองศาสนาแยกกับการศึกษาและมีความหมายที่แคบและเพี้ยนไป การศึกษากลายเป็นแค่ความรู้ข้อมูลและการที่จะได้เครื่องมือทำมาหากิน ส่วน ความหมายของการศึกษาที่แท้เหลือแค่เป็นเงาและไม่ค่อยเอาใจใส่กัน กล่าวคือการพัฒนาความเป็นมนุษย์ ทำให้คนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีพฤติกรรม จิตใจปัญญาที่จะสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมให้ประเสริฐเป็นอารยะ มีสันติสุข ดูรายละเอียดใน "การวิเคราะห์แนวคิดทางการศึกษาของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)" พระมหาญาณวฑฺฒน์

จิตวทุณโน หลักสูตรปริญาพุทธศาสนคชฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน้า ๓๒๐

- ๑๐ โรงเรียนวิถีพุทธเพื่อสังคมไทย, พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๔๗ หน้า ๒๔-๒๖
- ๑๑ "โรงเรียนวิถีพุทธกับความหวังของสังคมไทย" พลตรีหญิง อุษณีย์ เกษมสันต์ รายการสยามมานูสติ กอ.รมน. และ สผช.ฝกร.ศปก.ทบ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗
<http://www.thaiarmyradio.net/scripts/Copy%20of%20context/Feb.09.doc>
ที่มาภาพ: ประมวลภาพในหลวงกับพระสุปฏิปันโน
<http://www.dhammadjak.net/board/viewtopic.php?p=35539&sid=2520fc31d584b73b5ae762dbee7784d1>
- ๑๒ "An Analytical Study of Process of Learning in Theravada Buddhism," Phramaha Pongnarin Thitavamsa Monboonliang, The International Master Degree Program of Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Bangkok, Thailand, B.E.2548, pp.52-55
- ๑๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก ๖ เมษายน ๒๕๖๐ หน้า ๑๔ มาตรา ๕๔
- ๑๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก ๖ เมษายน ๒๕๖๐ หน้า ๑๗ มาตรา ๕๔
- ๑๕ คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเห็นชอบแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๕๙-๒๕๖๔) เป็นแผนแม่บทระดับชาติ เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙ เพื่อให้ทุกหน่วยงานใช้แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๔) เป็นแผนแม่บท (Master Plan) เป็นกรอบและทิศทางการปฏิบัติการในการส่งเสริมคุณธรรมของทุกหน่วยงาน โดยมีเป้าประสงค์ ดังนี้ "สังคมไทยมีคุณธรรม คนไทยปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางศาสนาที่ตนนับถือ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของไทย และอยู่ร่วมกันด้วยสันติสุขในประเทศไทยประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างยั่งยืน"
http://acoc.ops.moc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=127
- ๑๖ "เด็กทั้งหลายนั่นแหละ คือ ผู้สร้างโลกในอนาคต เราจงพากันสร้างโลก โดยผ่านทาง การสร้างเด็กอย่างถูกต้อง" - พุทธทาสภิกขุ
https://twitter.com/buddhadasa_/status/452491368925892608
- ๑๗ "โรงเรียนพ่อแม่คืออะไร ทำไม่ต้องมี" เอกสารเผยแพร่ กระทรวงสาธารณสุข พิมพ์ออนไลน์ในวารสาร Today Health
<http://www.todayhealth.org/family-health/สุขภาพแม่และเด็ก/โรงเรียนพ่อแม่คืออะไร-ทำไม่ต้องมี.html>
- ๑๘ มรดกที่ ๑๘๔. เด็กทั้งหลายนั่นแหละ คือ ผู้สร้างโลกในอนาคต เราจงพากันสร้างโลก โดยผ่านทาง การสร้างเด็ก อย่างถูกต้อง เสียแต่บัดนี้เถิด อย่าปล่อยเด็กให้เป็นไปตามบุญ ตามกรรมเลย จึงจะเป็นการกระทำ ที่มีความรับผิดชอบ อย่างสูงสุด ของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ แห่งยุคนี้ ซึ่งถือว่า เป็นยุคของสติปัญญา.
<http://www.buddhadasa.com/heritage/heritage19.html>
- ๑๙ "..พ่อแม่เตี้ยวันนี้มักจะโตแต่เลี้ยง แต่ไม่ได้ดู การเลี้ยงก็มีความหมายแค่เป็นการบำรุงบำเรอ นึกว่าตัวเองขาดความสัมพันธ์กับลูก ก็พยายามเอาวัตถุ เอาเงินทอง มาให้ แต่ไม่ได้ดูแลเขาเลย ไม่ได้ทำหน้าที่พ่อแม่หรือกลายเป็นปัญหาซับซ้อนอีกประการหนึ่ง คือพ่อแม่เป็นผู้ทำให้เด็กได้รับการหนุนในแง่ค่านิยมบริโภค เพราะว่าพ่อแม่คอยเอาใจหาเงินทองสิ่งเสพบริโภคมาให้ เด็กก็ได้แต่มีความสุขจากการบริโภค พ่อ-แม่ก็แสดงความรักลูกด้วยการให้วัตถุ แทนที่จะฝึกอบรมเด็ก ให้เด็กก้าวขึ้นไปสู่การพัฒนาตนเองในการเรียนรู้และความดีงาม การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว จึงเป็นเรื่องใหญ่ทีเดียว ซึ่งมีเรื่องที่จะต้องพูดมากมาย แม้แต่เพียงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก ในบทบาทที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า **พ่อ-แม่เป็นผู้แสดงโลกแก่ลูก** ความหมายตรงนี้ลึกซึ้งมาก

เราจะต้องยกขึ้นมาเน้นและปฏิบัติกันให้จริงจัง..” ถัดจากหนังสือ “ความสุขของครอบครัว คือสันติสุขของสังคม” สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) มิถุนายน 2543 <http://www.payutto.net/book-content/๑-เลี้ยงลูก/3/>

๒๐ คู่มือโรงเรียนพ่อแม่, กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 2558 http://203.157.71.162/ewt_dl_link.php?nid=2518

๒๑ ห้องเรียนพ่อแม่ผู้แสดงโลก, โรงเรียนทอสี <http://thawischool.com/2017/02/21/ห้องเรียนพ่อแม่ผู้แสดง/>

๒๒ โครงการห้องเรียนพ่อแม่ : เลี้ยงลูกดีวิถีไทย, โรงเรียนรุ่งอรุณ <http://www.roong-aroon.ac.th/?p=1571>

๒๓ สยามสามไตรปฏิบัติธรรมทั้งครอบครัว

ประมวลภาพการปฏิบัติธรรม สำหรับครอบครัว ประจำองค์ความรู้ที่ 4 (รวมทุกระดับชั้น ตั้งแต่ 1.6 - 12 ปี) ระหว่างวันที่ 3-5 ก.พ. 2555 (2 คืน 3 วัน) ณ วัดสุนันทวนาราม กาญจนบุรี ครั้งนี้มีคุณพ่อคุณแม่และลูกๆ ร่วมปฏิบัติธรรมกว่า 200 ชีวิต โดยการปฏิบัติธรรมครั้งนี้ นำโดยพระอาจารย์หนูพรหม สุขาโต รองเจ้าอาวาสวัดสุนันทวนาราม และเช่นเคย คณะครูสยามสามไตรเป็นผู้นำวิถีชีวิต การปฏิบัติ และฝึกสร้างวินัยให้แก่เด็กๆ อันเป็นหลักสูตรสำคัญ ที่ถือเป็นแกนของการศึกษาสยามสามไตร โรงเรียนในระบบการศึกษาแนวพุทธ ที่ดำเนินตามรอยพระพุทธบาท และครูบาอาจารย์เสมอมา

https://www.facebook.com/pg/siamsaamtri.school/photos/?tab=album&album_id=207030036061441

๒๔ โครงการประทีปเด็กไทย โดย พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อดิเรก สิริธโร) วัดธรรมมงคล

ก่อตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๘ และได้ร่วมมือกับกรมพัฒนาชุมชน สร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตั้งแต่ ๒๕๓๐ จนถึงปัจจุบัน และขณะนี้ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่โครงการประทีปเด็กไทย ได้สร้างเสร็จแล้วประมาณ ๗๐๐ กว่าศูนย์ แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการที่มีจำนวนมากทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด รายละเอียดเพิ่มเติมดูที่ <http://www.samathi.com/2016/project-detail.php?actid=1>

๒๕ โครงการโรงเรียนพ่อแม่...อธิบายสร้างได้, เสถียรธรรมสถาน

<http://www.sdsweb.org/sdsweb/index.php/2010-09-04-06-21-16/2010-09-04-10-21-10>

๒๖ “ความสุขของครอบครัว คือสันติสุขของสังคม” สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) มิถุนายน 2543 <http://www.payutto.net/book-content/๑-เลี้ยงลูก/3/>

๒๗ หลักชาวพุทธ : จุดเริ่มจุดร่วม ที่มารวมกันรุ่งโรจน์ (สามไตร ณ ฐานปฏิบัติการ), สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)

http://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/principles_for_buddhists_starting_point_for_unity_towards_glory.pdf

๒๘ ทำกิจวัตรวันพระ : นำเพื่อกิจวัตรวันพระด้วยการตักบาตร หรือแม่เตตา ฟังธรรม หรือ อ่านหนังสือธรรม โดยบุคคลที่บ้าน ที่วัด ที่โรงเรียน หรือทำงาน ร่วมกันประมาณ ๑๕ นาที จากหนังสือ “หลักชาวพุทธ: จุดเริ่มจุดร่วม ที่มารวมกันรุ่งโรจน์ (สามไตร ณ ฐานของปฏิบัติการ),” พระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ฉบับ ๒ พากย์ ไทย-อังกฤษ

http://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/principles_for_buddhists_starting_point_for_unity_towards_glory_thai-eng.pdf

๒๙ ผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง ได้เข้าวัดทำบุญในวันพระ พร้อมถือโอกาสลงพื้นที่เยี่ยมชาวบ้านในชุมชนต่างๆ ซึ่งมีการทำต่อเนื่องมาหลายปีแล้ว แม้จะมีการเปลี่ยนผู้ว่าฯ คนใหม่ แต่ก็ยังสืบต่อกิจกรรมในวันพระนี้มาอย่างต่อเนื่อง ดังตัวอย่างในข่าวนี้

ผู้ว่าราชการจังหวัด นำส่วนราชการทำบุญในวันธรรมสวนะ พร้อมสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้านวัดมะขาม อำเภอลำลูกกา

http://123.242.159.135/2558/index.php/th/news/news_hot/3257-281259-1

๓๐ กิจกรรม “วันพระ 15 ค่ำ 46 หมู่บ้าน 26 ศรัทธา อนุรักษภูมิปัญญา วัฒนธรรมบ้านเกิด” โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม ภายใต้โครงการจิตอาสาพัฒนาท้องถิ่น พุทธชยันตี 2600 ปี ของโรงเรียนสพปราชพิทยาคม อ.สพปราช จ.ลำปาง สังกัด สพม. เขต 35

<http://www.obec.go.th/news/47593> เว็บไซต์โรงเรียนสพปราชพิทยาคม www.sppit.ac.th

^{๑๑} "สวดมนต์สร้างปัญญา พัฒนาสุขภาพ" จัดโดย เครือข่ายประชาคมสร้างเสริมสุขภาพ(คปสส.) และสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า(สคล.) โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.)

<http://www.thaihealth.or.th/Content/27551-สวดมนต์สร้างปัญญา%20พัฒนาสุขภาพ.html>

^{๑๒} "เปิดวัดวันอาทิตย์ เพิ่มคุณภาพชีวิตชาวพุทธ" โครงการวัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ

http://www.mcu.ac.th/site/news_in.php?group_id=1&NEWSID=9523

อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้จากหนังสือของโครงการ "วัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ: แนวคิด แนวทาง แนวทำ," โครงการสนับสนุนวัดเป็นศูนย์กลางสร้างสุขของชุมชน (วศข.) วัดปัญญานันทาราม สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

<http://resource.thaihealth.or.th/library/12126>

^{๑๓} โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ - ศูนย์ข้อมูลข่าวสารกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

sys.dra.go.th/download/article/article_20131211135048.doc

^{๑๔} ศูนย์ปฏิบัติธรรมมาบเอื้อง เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง (วัด) ก่อตั้งขึ้นโดยบูรณาการจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง บ้านวัดโรงเรียน หรือ "บวร" กล่าวได้ว่า ศูนย์ปฏิบัติธรรมมาบเอื้องฯ ในนามของ "วัด" และ "โรงเรียนปทุมเฉลิมมหาวิทยาลัย" ได้ก่อให้เกิดควบคู่กันอย่างเหนียวแน่น โดยวัดทำหน้าที่ปัมเพาะ คุณธรรม จริยธรรม ด้วยการขัดเกลา และฝึกฝนตามแบบที่พระพุทธเจ้าวางไว้ ที่เรียกว่า "ศีลาจารวัตร" ทุกเช้าเย็น ครูและนักเรียนจะได้สวดมนต์ ฟังธรรมะ และปฏิบัติภาวนา คล้ายกับโรงเรียนของ "สามเณร" อันเป็นการวางรากฐานความคิด ความเชื่อ โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ สืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่ประเทศไทยสืบไป ศูนย์ฯ ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามศาสตร์พระราชา สำหรับครอบครัวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ร่วมกับศูนย์กลางกิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://dhammanature.org> และ <http://www.agrinature.or.th/>

^{๑๕} มีตัวอย่างกิจกรรมครอบครัวพอเพียงที่จัดขึ้นที่วัดหลายแห่ง ดูได้ในหน้าเว็บโครงการครอบครัวพอเพียง โดยมูลนิธิครอบครัวพอเพียง

http://www.fosef.org/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=11&Itemid=130

เช่น ศูนย์ครอบครัวพอเพียง_วัดบวรนิเวศ https://www.facebook.com/ศูนย์ครอบครัวพอเพียง_วัดบวรนิเวศ-892006314220571/

^{๑๖} ศูนย์พุทธธรรมพรหมวชิรญาณ ปาดงใหญ่วังอ้อ อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี สร้างขึ้นตามดำริของพระพรหมวชิรญาณ เจ้าอาวาสวัดยานนาวา เพื่อเป็นสถานที่จัดอบรมคุณธรรมจริยธรรม และประชาชน เยาวชน สถานศึกษา และองค์กรต่าง ๆ ในการปลูกฝังหลักธรรมและการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

<http://e-service.dra.go.th/go/5071/schedule?viewKey=dra2016> เช่น กิจกรรมถนนสายวัฒนธรรม และโคกหนองนาตาม

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง <https://www.facebook.com/www.pomwachirayan.net/>

^{๑๗} ชาวบ้านไทยมุสลิมจับมือไทยพุทธ จ.ยะลา ร่วมทำความสะอาดวัด ถวายเป็นพระราชกุศล

<https://www.matichon.co.th/news/332847>

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดยะลาได้จัดโครงการชี้แจงการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" ในวันที่ 8-9 มกราคม 2558 ณ วัดพุทธภูมิ พระอารามหลวง อำเภอเมือง และวัดคอกช้าง อำเภอธารโต จังหวัดยะลา

http://yla.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=frontpage&limitstart=150

กิจกรรมทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ มหกรรม ปรองดองสมานฉันท์ คืนความสุขให้คนในชาติ และเพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดี และถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพยานามั้ยที่แข็งแรงเป็นมิ่งขวัญของพลกนิกรชาวไทยตลอดไป ที่วัดตานีนรสโมสร พระอารามหลวง อำเภอเมืองปัตตานี

<http://manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=9570000082625&Html=1&TabID=3&>

โครงการนราสิกขาลัย ร่วมใจสมานฉันท์ ด้วยพลังจิตอาสา สร้างสรรค์สังคม เทิดไท้องค์ราชันย์ ของโรงเรียนนราสิกขาลัย จังหวัดนราธิวาส

http://www.crownpropertyfoundation.org/you-are-inspiration/projects-detail.php?pjsc_id=99

^{๙๘} ได้มีการทดลองสอนวิถีพุทธศึกษาภาคภาษาอังกฤษมาสองปีแล้ว ในกิจกรรมเสริมสร้างศีลธรรมในเยาวชน โดย กลุ่มอาสาสมัครพุทธปัญญา ณ ศูนย์เรียนรู้พัฒนาจิตและปัญญา วัดไม่เหลือ <https://www.facebook.com/dekmukngaiofficial/>

^{๙๙} “การศึกษาของเยาวชนในเรื่องพระพุทธศาสนา” หนึ่งในหัวข้อพระราชปุจฉาวิสัชนาธรรม ระหว่าง ‘พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว’ กับ ‘สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก’

จากบันทึกส่วนพระองค์ ในสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (สุวีฑฒนมหาเถระ) บันทึกเมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๕, หนังสือ “ธรรมเหตุทัยในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ได้บันทึกถึงความสนพระทัยในเรื่องการศึกษาในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้แก่เยาวชนไทย พระองค์ได้นำมาปรึกษากับสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว : หนังสือสอนพระพุทธศาสนายากเกินไปแก่สมองเด็ก ให้เด็กเล็กๆ จำประวัติมากเกินไป

สมเด็จพระสังฆราช : กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดหลักสูตร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว : อย่างสอนอริยสัจแก่เด็กเล็กๆ เหมือนจะให้เด็กเป็นพระอรหันต์ จะทำให้เด็กเข้าใจได้อย่างไร น่าจะสอนบทธรรมง่ายๆ ที่เป็นประโยชน์ในการอบรมเด็กด้วย เช่น ความเพียร และน่าจะจัดเป็นหลักสูตรสูงขึ้นโดยลำดับ แทรกพุทธประวัตินิทานชาดก บทสอนศาสนาคุณศัพท์ได้ มีจัดไว้ทำนองนี้ น่าจะทำแจกหรือมีจำหน่ายดูๆ ของกระทรวงก็ปล่อยให้กลายเป็นส่วนของกระทรวงสมเด็จพระสังฆราช : จะนำกระแสพระราชดำรินี้ไปจัดทำ แต่การเขียนเรื่องให้เด็กอ่านนั้น เขียนแล้วคิดว่าง่าย เด็กเข้าใจ ครั้นไปลองสอนกับเด็ก คือให้เด็กอ่าน เด็กก็ไม่เข้าใจ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว : ถ้าประสงค์จะทดสอบก็ได้ เขียนส่งไปให้พุทธกรมหม่อม เจ้าฟ้าหญิงอุบลรัตนฯ อ่าน พระชนมพรรษา ถ้าจะทดสอบอายุน้อยกว่านั้นก็ได้ พระชนมพรรษา (ทรงเรียกลูกสาวคนโต คนอายุปี)

Tnews คัดมาจากหนังสือ “มหานพิตถ : ในหลวงทรงถาม พระอรหันต์ตอบ” โดย “วีระวัฒน์ ชลสวัสดิ์”

<http://www.tnews.co.th/contents/210812>

^{๙๐} กิจกรรม “วันพระ งดเหล้า งดบุหรี่ที่บ้าน” โดยสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ร่วมกับ เครือข่ายพุทธชนยันตีฯ

http://2600-84.stopdrink.com/?page_id=11

^{๙๑} “สู่การศึกษาแนวพุทธ,” พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) สื่อเผยแพร่โดยโรงเรียนรุ่งอรุณ http://www.roong-aroon.ac.th/?page_id=1942

^{๙๒} สรุปความจากคำอธิบายของ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

“..วิถีพุทธ จึงหมายถึง การดำเนินชีวิตตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลัก ไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยกายวาจา ๔ คือ พัฒนาทางกาย สังคม จิต และปัญญา กระบวนการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธ ต้องบูรณาการไตรสิกขาเข้ากับกลุ่มสาระและกิจกรรมต่างๆ ในหลักสูตร นั่นคือ มีศีล สมาธิ และปัญญา เป็นเหมือนเส้นด้ายที่ร้อยเรียงทุกกลุ่มสาระ และกิจกรรมเข้าด้วยกัน..”

โรงเรียนวิถีพุทธเพื่อสังคมไทย, พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๔๗ หน้า ๓๒-๓๓

^{๙๓} แนวทางการใช้รูปแบบการปลูกฝังเยาวชนให้เป็น “พลเมืองดี วินัยเด่น” : คนดีมีวินัย รักภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด “STAR STEMS”, พลเอกพลสง่าเนตร คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการเรียนรู้ ในคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, ๒๕๕๕

^{๙๔} ดูรายละเอียดใน “การศึกษามองเมื่อ ๓๐ ปีก่อน,” พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), หน้า ๓๘ – ๔๐

^{๙๕} ดูรายละเอียดใน “พุทธธรรมกับการฝึกหัดครู,” พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), หน้า ๑๑๐ – ๑๑๙

^{๔๖} “พุทธธรรมกับการฝึกหัดครู,” พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), หน้า ๑๑๐ – ๑๑๙

^{๔๗} โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดย สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
<http://www.krupra.net/new/index.php?url=krupra>

^{๔๘} ปัจจุบันหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ คือ สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (สนก.) มีโรงเรียนทั่วประเทศสมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสูงมากถึงกว่า 26,000 แห่ง แต่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณน้อยมาก จึงทำให้ไม่สามารถพัฒนาบุคลากร ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและครู ได้อย่างสอดคล้องกับปริมาณความต้องการของโรงเรียน

^{๔๙} “โรงเรียนวิถีพุทธกับความหวังของสังคมไทย” พลตรีหญิง อุษณีย์ เกษมสันต์ รายการสยามานุสติ กอ.รมน. และ สผช.ฝกร.ศปก.ทบ
๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

<http://www.thaiarmyradio.net/scripts/Copy%20of%20context/Feb.09.doc>